

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.
 «__» _____ 202_ р.

Реєстраційний № _____
 «__» _____ 202_ р.

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ
ЗАСОБОМ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДУ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ІЗ СІМ'ЄЮ. ПРЕЗЕНТАЦІЯ
СПІЛЬНИХСВЯТ

Кваліфікаційна робота студентки
 групи ДВП м-16
 ступінь вищої освіти «магістр»
 спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
 Синчишин Наталії Леонідівни
 Керівник: доктор педагогічних наук, професор
 Ковшар О.В.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____
 (підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
 (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	9
1.1. Проблема національного виховання в дошкільній освіті у науковому вимірі	9
1.2. Організація партнерської взаємодії з батьками в закладі дошкільної освіти як умова якісного виховного процесу.....	18
Висновки до першого розділу	24
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРАКТИЦІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	27
2.1. Основні джерела національного виховання в організації освітнього процесу сучасного закладу дошкільної освіти	27
2.2. Аналіз основних державних документів та державних програм закладів дошкільної освіти щодо завдань національного виховання	31
Висновки до другого розділу.....	40
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПРОВЕДЕННЯ СПІЛЬНИХ СІМЕЙНИХ СВЯТ З НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.	42
3.1 Опис методики проведення спільних свят із сім'ями старших дошкільників із національного виховання в ЗДО.....	42
3.2. Презентація збірки спільних свят з національного виховання старших дошкільників з батьками вихованців «Козацькі розваги»	63
Висновки до третього розділу	70
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76

ДОДАТКИ.....	81
--------------	----

ВСТУП

Актуальність дослідження. Входження в європейський соціокультурний простір вимагає радикальних змін в освітньому процесі, використання новітніх технологій, форм і методів навчання, що сприяли б реалізації інтелектуально-духовного потенціалу майбутніх громадян України.

Про виняткову роль національно-патріотичного виховання дітей і молоді свідчать державні нормативно-правові документи: Закони України «Про дошкільну освіту», «Про освіту», «Про вищу освіту», Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, лист Міністерства освіти і науки «Про методичні рекомендації з патріотичного виховання» тощо. У Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України [48] акцентовано на необхідності нових підходів і шляхів до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості, її національно-усвідомленого ставлення до рідного народу, незалежно від національності та регіону проживання, збереженні надбань національної і світової культури, пріоритеті суспільно-державницьких цінностей.

Чим раніше розпочнеться національно-патріотичне виховання майбутнього громадянина України, тим ефективніше буде становлення його як особистості, патріота української соборності. Як зазначають психологи (І. Бех, М. Боришевський, Д. Ельконін, І. Кон, О. Кононко, В. Котирло та ін.), старший дошкільний вік – це період, коли в дітей формується свідомість і самосвідомість, зростає усвідомлення власних мотивів і вчинків, емоційних переживань, що свідчить про необхідність спеціальної роботи з національнопатріотичного виховання.

Проблему національного виховання досить широко висвітлено у працях видатних класиків вітчизняної педагогіки Г. Ващенко, М. Драгоманова, О. Духновича, І. Огієнка, С. Русової, Г. Сковороди, М. Стельмаховича, В. Сухомлинського, К. Ушинського, Я. Чепіги та ін., у яких наголошується на ідеї народності у вихованні патріота своєї Батьківщини, пріоритетом якої педагоги називали рідну мову, народні традиції, звичаї,

Водночас аналіз наукової літератури засвідчив відсутність досліджень з національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку саме засобами партнерської взаємодії із сім'ями дошкільників. Взаємодія з батьками є обов'язковою педагогічною умовою виховання особистості дитини дошкільного віку. Національне виховання є систематичним процесом, тому сім'я є активним учасником взаємодії.

Натомість у практиці дошкільної освіти наявна низка суперечностей між:

- сучасними вимогами до національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку та реальним станом її виховання;

- потенційними можливостями партнерської взаємодії сімей вихованців та педагогів-вихователів і недостатньою практичною реалізацією різних її видів у національно-патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку;

- домінуванням традиційних методів і форм у національному вихованні дітей старшого дошкільного віку й необхідністю використання сучасних інтерактивних технологій в означеному процесі.

Отже, актуальність проблеми та потреба в подоланні окреслених суперечностей зумовили вибір теми кваліфікаційного дослідження

«Національне виховання старших дошкільників засобом партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти із сім'єю. Презентація спільних свят».

Мета дослідження: науково обґрунтувати й експериментально апробувати методику національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобом партнерської взаємодії з сім'ями дошкільників.

Завдання дослідження:

1. Уточнити поняття «національне виховання», «партнерська взаємодія» «національно-патріотична вихованість дітей старшого дошкільного віку».
2. Виявити критерії, показники, схарактеризувати рівні національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку.
3. Розробити, науково обґрунтувати методику національного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами партнерської взаємодії з сім'ями старших дошкільників.
4. Укласти спільну з сьвіт з національного виховання для старших дошкільників і батьків вихованців.

Об'єкт дослідження – національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – зміст і методика національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобом партнерської взаємодії з сім'ями дошкільників.

Методи дослідження. *Теоретичні:* аналіз, синтез, обробка та інтерпретація наукових розвідок із проблеми дослідження для визначення сутності феномена «національне виховання дітей старшого дошкільного віку», уточнення ключових понять дослідження; аналіз освітніх програм; *емпіричні:* спостереження, анкетування вихователів і батьків, методи діагностування для визначення рівнів національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку.

База дослідження: «Болтишський заклад дошкільної освіти (дитячий садок) «Ромашка» Божедарівської селищної ради. В дослідженні було задіяно 20 дітей старшого дошкільного віку, 36 батьків дітей старшого дошкільного віку.

Практична значущість дослідження полягає в розробленні й упровадженні методики національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобом партнерської взаємодії з сім'ями дошкільників (укладені: серія діагностувальних завдань, методичні рекомендації з національно-патріотичного виховання старших дошкільників, укладена збірка спільних свят для старших дошкільників з батьками «Козацькі розваги», ігри національно-патріотичної спрямованості). Матеріали дослідження можуть використовуватися вихователями у старших групах закладів дошкільної освіти; у процесі перепідготовки та професійної підготовки на курсах підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес «Болтишський заклад дошкільної освіти (дитячий садок) «Ромашка» Божедарівської селищної ради.

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено у збірнику наукових і навчально-методичних праць студентів «Наукові здобутки студентів з дошкільної освіти» кафедри дошкільної освіти Криворізького державного педагогічного університету Синчишин Н. «Національне виховання старших дошкільників засобом партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти із сім'єю». «Наукові здобутки студентів з дошкільної освіти»: зб наукових і навч-метод праць студентства. КДПУ, 2021.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків,

списку використаних джерел, збірки спільних свят для старших дошкільників з батьками «Козацькі розваги» розміщеної в додатках.

У тексті вміщено рисунки, таблиць, що обіймають 1 сторінку основного тексту. Загальний обсяг роботи становить 143 сторінок, із яких 81 сторінка основного тексту, в додатках розміщена збірка спільних свят старших дошкільників з батьками в закладі дошкільної освіти «Козацькі розваги»(62 сторінки) .

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Проблема національного виховання в дошкільній освіті у науковому вимірі.

Проблема національного виховання підрастаючого покоління має глибоке історичне коріння й ґрунтується на багатовікових традиціях та досвіді українського народу. З-поміж видатних вітчизняних педагогів до цієї проблеми зверталися Г. Ващенко, І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. Вагоме значення у розумінні національного виховання мають педагогічні ідеї К. Ушинського. Видатний педагог стверджував, що почуття народності в людині настільки сильне, що «якщо в людині навіть загине все святе та благородне, воно гине останнім, адже поля батьківщини, її мова, її перекази і життя ніколи не втрачають незбагненої влади над серцем людини» [62, с.160]. На переконання педагога, «народ без народності, що тіло без душі», а «виховання, побудоване на абстрактних або іноземних основах, буде впливати на розвиток характеру набагато слабше, ніж система, яка створена самим народом» [62, с.161]. Актуальними і сьогодні є думки вченого про те, що все, що не буде «узгоджене з суспільним життям, не зможе закріпитись у серці дитини» [62, с.148].

К. Ушинський першим увів термін «народна педагогіка». За словами педагога, народність і патріотизм є надзвичайно важливими у вихованні та становленні національної самосвідомості. Так, у своїй праці «Про народність у громадянському вихованні» педагог зазначає, що громадянське виховання, яке зміцнює і розвиває в людині народність, розвиває водночас її розум, самосвідомість та народну самосвідомість; «воно вносить світло свідомості в сховище народного характеру й благодатно впливає на розвиток суспільства, його мови, літератури, законів, словом, на всю історію» [62, с. 162].

Отже, і сьогодні актуальними є погляди К. Ушинського щодо використання народного досвіду, його принципів у національному вихованні підростаючого покоління.

Ідею національної школи відстоювала С. Русова. На думку вченої, національна школа є тим важелем, який допомагає будувати незалежну державу « нація, яка пройшла через таку школу, буде дужчою іншої нації, яка її не проходила» [57, с.83], а засобами навчання та виховання в національній школі вчена обрала рідну мову, літературу, екскурсії, вивчення історії та релігії українського народу та національне мистецтво [56, с.83-84]. Підґрунтям свідомого національного патріотизму С. Русова вважала національно-політичне самоусвідомлення, для формування якого радила педагогам ґрунтовно вивчати з дітьми історію рідного краю, національну літературу, брати участь у відзначенні національно значущих подій, свят тощо. «Щаслива та нація, яка має змогу утворити у своїй державі національну школу, вона сміливо може дивитись у своє майбутнє», – наголошувала видатний педагог[56, с.85]. Цінною є порада С.Русової щодо створення середовища для національного зростання дітей: «Любов до рідної країни – це перший найкращий крок до широкої вселюдської гуманності, пошана до людей – це вияв самоповаги й бажання собі й іншим волі та незалежності. Хай на стіні нашої рідної школи висить портрет великого апостола правди і науки Т. Г. Шевченка, на вікні стоять квіти, на стінах рушники з рідним вишиванням, хай сама школа нагадує колишні історичні будівлі, хай у вікнах тішать погляд рідні дерева і квіти» [56, с.15]. Як бачимо, вчена у своїй працях чітко окреслила українськомовне середовище суасних освітніх закладів.

Актуальною сьогодні є авторська концепція Г.Ващенко, яка заслуговує на вивчення і творче використання. Основні положення та думки вченого лягли в основу таких праць, як: «Виховний ідеал», «Виховання любові до

Батьківщини», «Виховання чесності й принциповості», «Виховання пошани до батьків і старих», «Проект системи освіти в самостійній Україні». Найголовніша мета створеної ним педагогіки полягає у вихованні свідомих патріотів своєї землі і нації як основи могутності України. Учений виступає за відродження духовності народу та української школи, а найголовнішим завданням виховання молоді уважав виховання патріотичних почуттів. На глибоке переконання Г. Ващенка, для того, щоб виховати в українській молоді міцну волю і суцільність характеру, треба передусім прищепити їм прагнення до високої мети, що об'єднувала б увесь український нарід, а такою метою є благо і щастя Батьківщини [22].

Особливого значення для виховання патріотичних почуттів та любові до Батьківщини Г. Ващенко надавав формуванню національної свідомості. Педагог наголошував, що для того, щоб виховати таку свідомість «треба уявляти собі український нарід, як єдину спільноту, що об'єднує в собі покоління минулі, сучасні й майбутні, й відчувати свою єдність із цією спільнотою» [23].

Важливою в аспекті досліджуваного віку є думка педагога щодо початку такого виховання з раннього дитинства, оскільки «раннє дитинство – один з найщасливіших періодів у житті дитини», коли всі радощі, переживання, захоплення «глибоко западають у душу дитини, пов'язують її з довкіллям, у якому вона живе, викликають любов до нього, спочатку стихійну, а потім і свідому» [22, с.17].

На твердження вченого, формування свідомого патріотизму, слід розпочинати у 3-4 роки. Дитина у цьому віці має знати, що вона має свою Батьківщину – Україну, що українці мають свою мову, яка відрізняється від мови інших народів [23, с.19].

Саме тому особливу роль у вихованні свідомого патріотизму, за словами Г. Ващенка, відіграє дитячий садок, оскільки у нього «є всі

можливості не тільки підсилювати стихійну любов до Батьківщини, а і виховувати у дітей свідому любов до неї, при чому виховувати планово й систематично [2, с.21].

Учений був глибоко переконаний, що на етапі дошкільного дитинства необхідно сприяти розвитку стихійної любові до Батьківщини, яка заснована на інстинкті й навичках, що з часом переростуть у свідому любов до Батьківщини.

Могутнім засобом формування патріотизму Г. Ващенко називав слово «насамперед живе, а потім і друковане», зокрема, легенди, народні ігри, казки», на які людина особливо сильно реагує саме в дошкільному віці [22, с.19]. Вагомого значення він надавав українській літературі, яка «як і народна пісня, має великий виховний вплив на культурнонаціональний розвиток нашого народу, підносить національну свідомість, виховує в українців любов до Батьківщини, її традицій, звичаїв, природи» [23].

Отже, Г. Ващенко не тільки визначив виховний ідеал української молоді, а й окреслив шляхи формування національної свідомості підростаючого покоління.

Актуальними сьогодні є погляди І. Огієнка на патріотичне виховання. Учений дає відповідь на своє запитання « А що ж то любити свій народ? – любити – то служити. Хто любить свій народ, той йому служить, служить любовно й самовіддано». Як бачимо, вчений характеризував любов до Батьківщини через такі лексеми, як «відданість» і «служіння». І. Огієнко звертав увагу педагога на те, що обов'язково слід залучати дитину до вивчення і збереження «всіх своїх рідних звичаїв», оскільки вони, за його словами, є основою нашої культури, «підвалиною, на якій стоїть наш народ, як окрема нація. Завжди міцно пам'ятаємо, що звичаї народні – це його прикметна ознака, яка робить його окремим народом, окремою нацією, і

береже його від розтоплення в морі інших народів, цебто береже його від винародовлення» [51] .

Великого значення у патріотичному вихованню вчений надавав пісні: «Хто любить свій народ, хто любить свою рідну мову, той любить, шанує й береже й рідну пісню. Пісня – це душа народу, пісня – це щира розмова зі своїм серцем і тому-то рідна пісня така мила нашому серцю та нашій душі» [51] .

Вивчення педагогічної спадщини В. Сухомлинського засвідчує, що в центрі уваги науковця постійно перебувала проблема патріотичного виховання підростаючого покоління. На шпальтах його праць знаходимо численні визначення сутності понять «патріотизм», «патріотичне виховання», «гуманне виховання» тощо. На думку вченого, патріотизм – це «сплав почуттів і думок, а поняття Батьківщини досягається не тільки і не стільки розумом, скільки серцем» [59, с.318], «патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина» [59, с.131]. Учений розумів, що виховання патріота, громадянина є складною проблемою педагогічного процесу. На переконання педагога, першочергове значення має те, щоб знання пройшли крізь серце, відобразились у духовному світі людини, адже «знання про Батьківщину, про те, що є дорогим для народу, – це не просто відомості, якими після запам'ятовування можна керуватись у повсякденному житті. Це істини, які повинні торкатись особистого життя вихованця». Лише за умови, що «велич Батьківщини» буде пізнаватися «через велич людини», вони стають важливими для дитини [59, с.201].

Аналіз праць В. Сухомлинського дозволяє стверджувати, що вчений був глибоко переконаний в тому, що в основі виховання любові до Батьківщини насамперед лежить повага та любов до людини, виховання

людяності та загальнолюдські норми моральності, а патріотизм «починається з любові до людини» [60, с.318].

На основі цих істин у дитини формуються розуміння таких моральних цінностей, як: «любов до Вітчизни, героїзм, стійкість, мужність у боротьбі за свободу, честь, незалежність, велич і могутність Батьківщини» [60, с.121].

В аспекті дослідження цінною є думка В. Сухомлинського щодо часу початку виховання патріотичних почуттів дитини. Так, за словами вченого, виховання у дітей безмежної любові до Вітчизни, відданості народові необхідно починати з того часу, «коли дитина починає бачити, пізнавати, оцінювати навколишній світ» [59, с.219].

Актуальними і сьогодні є поради педагога про те, що Батьківщина для дитини починається з найближчого оточення: «з куска хлібу та ниви пшениці, з лісного узлісся та голубого неба над маленьким ставком, з пісень та казок матері», тому необхідно розповідати дітям про історію рідного краю, щоб у дитини сформувалась «відповідальність за матеріальні та духовні цінності, створені старшими поколіннями» [59, с.187-188].

Учений наголошував на тому, що «у кожної людини повинен бути рідний куточок, який став незабутнім спогадом про найдорожче – без цього немає людини, немає її морально-емоційного, естетичного коріння, немає свіжого вітерця, який живить непогасне полум'я любові до Вітчизни» [59, с.134].

Отже, за В. Сухомлинським, завданнями патріотичного виховання підростаючого покоління є: ознайомлення з природою рідного краю, рідним селом, містом, підприємством, де працюють батьки; славним минулим Вітчизни, її героїчною історією; шанобливе ставлення до матері й батька, – тобто «усім тим, що повинно злитися в образ великої святині – образ Батьківщини» [59, с.134].

Як бачимо, у працях класиків педагогічної думки висвітлено їхнє розуміння патріотичного й національного виховання підрастаючого покоління, наголошено на збереженні культурних традицій та історичної спадщини українського народу.

Отже, як засвідчив аналіз наукових праць, проблема національно-патріотичного виховання завжди була в центрі уваги педагогів, погляди яких і в наш час залишаються актуальними і вимагають подальшого осмислення.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови зазначено, що національно-патріотичне виховання виражає як національні, так і патріотичні стремління [24, с.588]. У Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015 р.) національно-патріотичне виховання дітей та молоді визначається як комплексна системна й цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів із формування в молодого покоління високої патріотичної свідомості, вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави [47].

О. Вишневський розуміє національно-патріотичне виховання як діяльність, що впливає з потреб національного життя і процесів державотворення [25].

У розумінні І. Бега національно-патріотичне виховання передбачає керівництво індивідуальним становленням особистості як патріота України, спрямоване на формування ціннісного позитивного (пізнавально-емоційного) ставлення до Батьківщини) [2].

Дошкільний вік виступає підґрунтям формування елементарних понять та норм національно-патріотичного змісту, адже, як зазначено у статті

7 Законі України «Про дошкільну освіту», дошкільна освіта – цілісний процес, з-поміж завдань якого є: виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної мови, регіональних мов або мов меншин та рідної мови, національних цінностей Українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля; формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду [42].

Могутнім засобом у національно-патріотичному вихованні дітей дошкільного віку, за А. Богуш, є народознавча робота, яка ґрунтується на навчально-виховному досвіді народу. Учена виокремлює принципи ознайомлення дітей з народознавством: взаємозв'язок народної педагогіки з життям, сьогоденною практикою навчання й виховання молоді, принципи історизму, краєзнавства, регіонального підходу до ознайомлення дітей з народознавчим матеріалом. На твердження А. Богуш, складниками національно-патріотичного виховання є духовно-моральне та моральноетичне виховання [9]. Учена наголошує на тому, що надзвичайно складним і важливим завданням є виховання етики взаємовідносин, особливо це відчувається з дітьми, на долю яких випали серйозні страждання. Саме тому на шостому році життя, за словами А. Богуш, дітей вчать піклуватись один про одного, виявляти співчуття, готовність надати допомогу [9].

Такої ж думки дотримуються науковці (Н. Гавриш, К. Крутій). У ситуації сьогоденного неспокою учені пропонують змінити підходи до національно-патріотичного виховання дітей. Так, на їхнє глибоке переконання, у структурі патріотичного виховання невід'ємними є два складника, причому один створює платформу для іншого. Моральне виховання передбачає засвоєння дитиною загальнолюдських цінностей,

моральних норм життя в суспільстві, формування позитивного ставлення до Людини (незалежно від її національності, кольору шкіри тощо), націленості на добротворення не лише в межах своєї країни, а й у Світі загалом. За словами вчених, це закладає основу для національного виховання, що має на меті формування почуття любові до Батьківщини, ціннісного ставлення особистості до своєї землі, українського народу, його історії, культури, традицій [16].

Н. Майбородою розроблено модель патріотичного виховання дітей 5 – 7 років (мистецько-пізнавальний, емоційно-ціннісний, діяльнісно-творчий етапи). Вартує на увагу практичний аспект роботи. Його вагомість підсилюється розробленими вченою творчі, колективні, асоціативні ігри, вправи, колективні казкові пантоміми, колективні творчі справи, години спілкування з мистецтвом, розваги, свята, презентації на основі комплексної взаємодії образотворчого, хореографічного та музичного мистецтва відповідно до визначених нею напрямів: «Україна є і завжди буде», «Мамина колисанка – оберіг дитячої душі», «Спадщина Тараса Шевченка – основа творення сучасного мистецтва», «Легенди рідного краю», «Ми з природою єдині», «Скарби української минувшини – перлини мистецького сьогодення». Як свідчить дослідження Н. Майбороди, батьків залучали до проєктної діяльності, в результаті якої було розроблено проєкти «Рід. Родина. Україна», «Відомі й невідомі сини українського народу», «А ми тую козацьку славу підіймемо», які передбачали таку роботу батьків із дітьми, як: створення родинних дерев, родинних портретів, збирання сімейних традицій, реліквій, спогадів тощо. Водночас зауважимо, що в дослідженні не акцентувалось на мовленнєвому складнику національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку, не використовувалась художньо-мовленнєва діяльність, зпоміж художніх творів читалися здебільшого оповідання Василя Сухомлинського, тобто дослідження Н. Майбороди

спрямовано на формування естетико-ціннісної орієнтації дітей означеного віку, спонукання їх до створення мистецьких творів патріотичного спрямування.

Отже, аналіз наукового доробку вчених дозволив визначити феномен «національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку» як цілеспрямований, організований процес, спрямований на передавання і засвоєння культурно-історичного досвіду українського народу, формування в дітей почуттєво-ціннісного ставлення до родини, рідного краю, Батьківщини, усвідомлення власної приналежності до української нації, активізацію їхніх патріотичних учинків і дій в інтегрованій художньо-мовленнєвій діяльності.

Результатом національно-патріотичного виховання в закладах дошкільної освіти є національно-патріотична вихованість. Вихованість – це результат виховання, який виявляється у соціально прийнятій поведінці особи, вмінні діяти справедливо, компетентно, на рівні вікових особливостей» [35].

У нашому випадку, вихованість особистості дитини старшого дошкільного віку становить сукупність її досягнень із національно-патріотичного виховання.

Отже, національно-патріотичну вихованість дітей старшого дошкільного віку визначаємо наявністю та рівнем сформованості патріотичних знань, почуттів, якостей, достатнім запасом слів національно-патріотичного змісту, що є вираженням національної свідомості, та виявляються у практичних діях.

1.2. Організація партнерської взаємодії з батьками в закладі дошкільної освіти як умова якісного виховного процесу

Проблемі категорії «взаємодія» у рамках приділяли увагу В.Вернадський, П.Флоренський, К.Цюлковський, А.Чижевський, К.Кедров та ін. Вони розглядали взаємодію як явище, методологічну категорію, засадовий принцип філософії.

З цим поняттям пов'язана і потреба людини в спілкуванні, навчанні, освіті, власному розвитку (К. Абульханова – Славська, А. Авер'янова, Л.Архангельський,

Педагогічний аспект взаємодії розглядався багатьма вченими - педагогами. Базові положення категорії «взаємодія» розглянуті в роботах Ю. Бабанського, М. Данилова, Л. Новікової та іншими.

Поняття «взаємодія» в найзагальнішому значенні відображає універсальну, загальну форму руху, вплив об'єктів один на одного. Під взаємодією розуміється процес одночасного впливу двох або більше систем один на одного як найбільш загальна форма зміни їх станів, властивостей. Для людини це проявляється у прагненні до взаємодії з різними об'єктами довколишнього світу. Через взаємодію людина досягає природні та суспільні явища, закономірності, процеси, орієнтується в довкіллі, визначає способи свого мислення і поведінки, пізнає інших і себе [28].

Звернемося до загальнонаукових уявлень про взаємодію.

Взаємодія (interaction, communication):дія тіла або часток один на одного, що приводить до зміни його стану чи руху;цілеспрямований (керований) обмін інформацією та / або в суспільстві між системами[39].

У філософському словнику «взаємодія» тлумачиться як «філософська категорія, що відображає особливий тип відносин між об'єктами, за якого кожен з об'єктів діє (впливає) на інші об'єкти, внаслідок чого вони змінюються, водночас зазнаючи впливу з боку кожного з цих об'єктів, що, в свою чергу, зумовлює зміну його стану. Її фундаментальне значення зумовлене тим, що вся людська діяльність у реальному світі, практика, а саме: наше існування і відчуття його реальності ґрунтуються на різноманітних взаємодіях, які

людина здійснює і використовує як засіб пізнання, знаряддя дії, спосіб організації буття» [50, с. 47].

У педагогічних словниках: «Взаємодія – особлива форма зв'язку між людьми, процесами, діями, явищами, в результаті якої відбувається зміна їх початкових якостей або станів. Вона веде до синтезу, інтеграції об'єктів, до єдності дій» [39, с. 30].

Педагогічна взаємодія – це особлива форма зв'язку між учасниками освітнього процесу, яка передбачає взаємозбагачення їх інтелектуальної, емоційної, діяльнісної сфери; їх координацію і гармонізацію. Педагогічна взаємодія означає чіткий розподіл функцій, взаємне делегування, дотримання прав і обов'язків сторін взаємодії [19]; «це процес, що відбувається між вихователем і вихованцем у перебігу навчально-виховної роботи і спрямований на розвиток особистості дитини» [19].

У психологічному словнику «взаємодія» трактується як «процес безпосередньої взаємодії об'єктів (суб'єктів) один з одним, що викликає їхній взаємний зв'язок [42, с. 113]».

«Педагогічна взаємодія» трактується також як «особлива форма зв'язку між учасниками освітнього процесу. Вона передбачає взаємозбагачення інтелектуальної, емоційної, діяльнісної сфери учасників освітнього процесу; їх координацію і гармонізацію; особистісний контакт вихователя і вихованця (-ів), випадковий чи навмисний, тривалий чи короткочасний, вербальний чи невербальний, такий, що як наслідок має взаємні зміни їхньої поведінки, діяльності, відносин, настанов. Педагогічна взаємодія може виявлятися у вигляді співпраці, суперництва...» [52 , с. 30].

Сучасне трактування педагогічної взаємодії є різновидом соціальної взаємодії людей і розглядається як: педагогічне спілкування (О.Бодальов, В.Кан-Калик, О.Леонт'єв, І.Зимня, С.Кондратьєва та ін.); педагогічна система, що об'єднує кілька самостійних структурних компонентів, які підпорядковані, цілям освіти, формуванню розвиненої особистості кожного вихованця (А. Бойко); спосіб організації навчально-виховного процесу (Ю.Бабанський,

В.Бондар, О.Киричук, О.Кіліченко та ін.); особливий вид педагогічної діяльності (Р.Берне, К.Роджерс, Б.Джойс, Л.Тайлер та ін.); істотна характеристика педагогічного процесу (В.Сластьонін); сукупність педагогічних ситуацій (І.Зязюн, Л.Крамущенко, І.Кривонос, Н.Тарасевич, В.Семиченко та ін.); взаємна активність вихователів і вихованців (Н.Мойсеюк); процес виховання в сучасному розумінні (І.Бех, І.Підласий).

В.Семенов одним із перших висунув тезу, згідно з якою основою теоретичної концепції педагогіки є педагогічна взаємодія сторін, і запропонував таку класифікацію:

- взаємодія вихователя і вихованця;
- процес, що створює види діяльності (пізнання, гра, праця, спілкування);
- процес, у якому з одного боку розвивається і формується особистість вихованця, а з іншого – вдосконалюється особистість вихователя[46].

У педагогічній взаємодії важливе місце відводиться спілкуванню як специфічній формі педагогічної взаємодії та спільній діяльності та як вияву суб'єкт-об'єкт-суб'єктних відносин. Спілкування і спільна діяльність пов'язані; оскільки спілкування є атрибутом спільної діяльності й самостійною цінністю, воно водночас тією чи тією мірою опосередковується нею. Будь-яка взаємодія забезпечується рівністю відносин, але в його основі лежить нерівність позицій суб'єкта, що ініціює вплив, і об'єкта, що його сприймає.

На думку В.Гриньова, найважливішою характеристикою особистісного аспекту педагогічної взаємодії є можливість впливати один на одного та викликати реальні перетворення не лише в пізнавальній, а й в особистісній і сферах [19, с.151]

Вченими виділено такі елементи педагогічної взаємодії:

- взаємопізнання як упізнавання один одного, позитивне оцінювання індивідуальних та особистісних рис, можливостей і здібностей;

- взаєморозуміння як стан спільності та взаємності досягнення сенсу та мотивів суб'єктів діяльності та міжособистісних відносин, очікування адекватної ідентифікації та готовність до неї, що дозволяє досягати мети спільної діяльності або спілкування, максимально сприяє дотриманню інтересів, що надає можливості для саморозкриття здібностей кожного;
- взаємовплив, що викликає зміну поведінки, думок, почуттів учасників;
- взаємовідносини як двобічна готовність до спільних дій.

Лише в суб'єкт-суб'єктній взаємодії є можливим діалог, позитивний розвиток і зміни особистості. Саме цей тип взаємодії створює більш сприятливі умови для формування особистості .

Педагогічну взаємодію в організації навчально-виховного процесу дошкільного закладу досліджувала Л.Федорович. Науковець зазначає ,що педагогічна сутність взаємодії полягає у спільному вирішенні сім'єю, дошкільною установою завдань педагогічного процесу, його доцільності, цілеспрямованості позитивних взаємовпливів і взаємозамін тих , хто бере участь у педагогічному процесі. Взаємодія об'єднує педагогів, батьків і дітей, забезпечує їхній активний взаєморозвиток. За доцільно організованої педагогічної взаємодії найвища результативність виявляється у позитивній динаміці та особистісних змінах, розвитку кожного суб'єкта та переходу до вищого рівня функціональності [30, с 57].

Педагогічна діяльність має подвійну спрямованість свого впливу як на вихованців, так і на педагога, батьків тому позитивна, продуктивна, педагогічна взаємодія в освітньому просторі дошкільного закладу - обов'язкова умова виховання і навчання дітей дошкільного віку.

Серед досвіду сучасних надбань дошкільної та початкової освіти, відзначимо досвід В. Сухомлинського , який вказував на особливе місце у вирішенні проблем взаємодії сім'ї і дошкільної установи. Він обґрунтував теоретико-методологічні засади взаємодії сім'ї і навчального закладу у справі навчання й виховання.. Учений наголошує, що можна виховувати не тільки педагогікою, а й «особливою організацією» стилю життя, коли діти просто

живуть у такій атмосфері, створеній вихователем, яка формує уважність, доброту, турботу, радість буття.

У зв'язку з цим у Павлишській школі було створено батьківський університет. До нього батьки записувалися за два роки до вступу їхньої дитини до школи. Відвідували заняття обов'язково і мати, і батько. Основною формою занять були лекції і бесіди. Теоретичні знання з психології і педагогіки тісно пов'язувалися зі шкільною та сімейною практикою виховання. Батьки, діти яких мали вступати до школи, навчалися в секціях «Батько і син», «Мати і дочка», «Сім'я як школа людських взаємовідносин».

Майбутні першокласники відвідували «Школу радості» за рік до навчання, де на «Уроках мислення» в зеленому класі пізнавали радість від споглядання довколишнього світу, переживали задоволення від праці, досягнутого успіху. Радість, моральні взаємини В. Сухомлинський уважав надійною ланкою, що пов'язує навчальний заклад із сім'єю а для дітей є стимулом думки, інтелектуальної діяльності в навчально-виховному процесі.

Відзначимо, що партнерська взаємодія в передшкільній освіті визначається всім соціальним оточенням. Суб'єктами партнерської взаємодії в педагогічній системі передшкільної освіти є особистість дитини, сім'я, педагоги – вихователі. Сім'я стає рівноправною поряд із дошкільним навчальним закладом і школою у справі виховання та становлення особистості дитини.

Отже, цей вид взаємодії можна визначити як партнерським, оскільки всі учасники взаємодії мають спільну мету, щодо розвитку дитини старшого дошкільного віку, набуття нею складових дошкільної зрілості, зв'язані між собою спільними формами та методами роботи, утворюють системну взаємодію та намагаються досягти спільного результату у процесі взаємодіяльності. Суб'єкти є рівноправними учасниками освітнього процесу, де досягається єдність усіх чинників, у центрі з особистістю дитини. Всі члени такої взаємодії – дитина, батьки, педагоги є не тільки учасниками, а партнерами. Організація взаємодії в навчально-виховному процесі

відбувається на основі спеціально організованої суб'єкт-суб'єктної взаємодії, педагогічно доцільних гуманних відносинах.

Цінною в аспекті дослідження є думка Г. Ващенка щодо ролі родини у патріотичному вихованні дітей дошкільного віку, адже «батьки в родинному житті мусять своєю поведінкою бути зразками щирої релігійності, чесності, принциповості, українського патріотизму. А в родинних взаєминах мусять панувати любов і злагода» [11]. Г. Ващенко вважав родину малою Батьківщиною, на ґрунті якої будується і Батьківщина велика.

І. Огієнко також наголошував на провідній ролі сім'ї у патріотичному вихованні дитини: «найперше батько й мати повинні навчати дітей ще від малечку своєї української віри; по-друге, кожна родина зобов'язана дотримуватися своїх рідних, українських звичаїв у святах, календарі, житті, убранні мешкання, одежі. Нехай ваша дитина всього навчається у своїй рідній хаті, рідній родині, від своїх рідних батьків й матері, тоді ці звичаї справді будуть для них рідними, своїми, українськими. Тільки родина, тільки батько-мати можуть прищепити своїй дитині свої українські звичаї, а тим зробити її українцем. Поза родиною ніхто цього не зробить» [36].

Цю важливу настанову вченого враховано у нашому дослідженні методики національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Висновки до першого розділу

У дослідженні з'ясовано джерельну базу з означеної проблеми, яка становить значну кількість досліджень, що дозволило систематизувати їх за напрямками: схарактеризовано сутність і структуру понять «патріотизм», «патріотичне виховання»; розкрито теоретичні й методологічні засади національного виховання; здійснено психолого-педагогічне обґрунтування національно-патріотичного виховання підростаючого покоління.

Виявлено, що поняття «патріотизм» розуміють: як принцип, цінність, моральне почуття, соціально-психічне утворення, дієвість, моральний ідеал. Водночас домінувальною є позиція, за якою патріотизм розглядають як одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до Батьківщини, відданість їй, готовність служити заради її процвітання й незалежності, що в сучасних умовах набуває особливої актуальності. Структуру патріотизму вчені визначають через такі її складники: почуття, потреби, мотиви, патріотичний досвід, усвідомлення, національні цінності.

Виокремлено такі особливості українського патріотизму: висока гуманістична спрямованість української патріотичної ідеї; демократичний рух; повага до інших народів; самопожертва в інтересах Батьківщини; співчуття до страждання народу; вшанування старших за віком; дотримання народних традицій і звичаїв; спільна суспільно-корисна діяльність; любов до рідної природи. Констатовано, що патріотизм формується в особистості під впливом соціуму в єдності думки, почуття і дії.

Здійснено теоретичне осмислення понять «патріотичне виховання», «національне виховання», «національно-патріотичне виховання», з'ясовано особливості їх тлумачення у науковому дискурсі, що дозволило виявити в них спільні риси: національна ідея, гуманістичні цінності, толерантне ставлення до інших народів, виховний ідеал, духовна культура, національна самовідданість, українознавча інтегрована виховна взаємодія. Доведено термінологічний взаємозв'язок національно-патріотичного виховання з морально-етичним, духовним і громадянським вихованням, сутність яких широко розкрито вченими у науково-методичній літературі.

Аналіз наукового доробку вчених дозволив визначити феномен «національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку» як цілеспрямований, організований процес, спрямований на передавання і засвоєння культурноісторичного досвіду українського народу, формування в

дітей почуттєвоціннісного ставлення до родини, рідного краю, Батьківщини, усвідомлення власної приналежності до української нації, активізацію їхніх патріотичних учинків і дій.

У дослідженні визначено й науково обґрунтовано роль партнерської взаємодії батьків та вихователів дошкільного закладу в патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРАКТИЦІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

2.1. Основні джерела національного виховання в організації освітнього процесу сучасного закладу дошкільної освіти

Одним із найсуттєвіших показників моральності людини є патріотизм.

Патріотизм (грец. раїгіз — батьківщина) — любов до Батьківщини, відданість їй і своєму народу.

Без любові до Батьківщини, готовності примножувати її багатства, оберігати честь і славу, а за необхідності — віддати життя за її свободу і незалежність, людина не може бути громадянином. Як синтетична якість, патріотизм охоплює емоційно-моральне, дієве ставлення до себе та інших людей, до рідної землі, своєї нації, матеріальних і духовних надбань суспільства.

Патріотичні почуття дітей дошкільного віку засновуються на їх інтересі до найближчого оточення (сім'ї, батьківського дому, рідного міста, села), яке вони бачать щодня, вважають своїм, рідним, нерозривно пов'язаним з ними. Важливе значення для виховання патріотичних почуттів у дошкільників має приклад дорослих, оскільки вони значно раніше переймають певне емоційно-позитивне ставлення, ніж починають засвоювати знання.

Патріотизм як моральна якість має інтегральний зміст. З огляду на це в педагогічній роботі поєднано ознайомлення дітей з явищами суспільного життя, народознавство, засоби мистецтва, практична діяльність дітей (праця, спостереження, ігри, творча діяльність та ін.), національні, державні свята.

Основними напрямками патріотичного виховання є:

- формування уявлень про сім'ю, родину, рід і родовід;
- краєзнавство;
- ознайомлення з явищами суспільного життя;

- формування знань про історію держави, державні символи;
- ознайомлення з традиціями і культурою свого народу;
- формування знань про людство [40].

Для патріотичного виховання важливо правильно визначити віковий етап, на якому стає можливим активне формування у дітей патріотичних почуттів. Найсприятливішим для початку систематичного патріотичного виховання є середній дошкільний вік, коли особливо активізується інтерес дитини до соціального світу, суспільних явищ.

Цілеспрямоване патріотичне виховання повинно поєднувати любов до найближчих людей з формуванням такого ж ставлення і до певних феноменів суспільного буття. З цією метою факти життя країни, з якими ознайомлюють дошкільнят, ілюструють прикладами з діяльності близьких їм дорослих, батьків залучають до оцінки суспільних явищ, спільної участі з дітьми у громадських справах.

Однак лише ознайомлення із суспільним життям не вирішує завдань патріотичного виховання. Водночас не можна ігнорувати значущості ознайомлення дітей з історією і сучасністю рідної країни, іншими суспільними явищами.

У працях сучасних українських дослідників наголошується на значенні взаємодії ЗДО та батьків вихованців у формуванні загальнолюдських й патріотичних цінностей особистості дитини (А. Богуш, Н. Гавриш; , А. Гончаренко, О. Ковшар (2010), Є. Лукіна, О. Монке, О. Трифонова та ін.), оскільки позитивна взаємодія, насамперед, впливає на почуття та емоції дитини.

Українська традиція виховання ґрунтується на культурно-історичному й духовному досвіді народу, чільне місце з-поміж яких посідає усна народна творчість, яка виступає важливим інформаційним каналом передавання дитині морально-етичних, громадянських і патріотичних цінностей та норм. Виховний потенціал українського фольклору розкрито у працях як класиків

педагогіки (Г. Ващенко, І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, так і сучасних учених (А. Богуш, В. Буряк, Н. Гавриш, Г. Довженок та ін.). Учені одноставні в тому, що усна народна творчість є джерелом набуття дитиною культурно-соціального досвіду, засвоєння загальнолюдських, патріотичних норм і цінностей. Фольклор є виразником історичної народної пам'яті, акумулює в собі багатовіковий досвід попередніх поколінь. Сутність народної педагогіки задекларована у прислів'ях, приказках, казках, билинах, легендах, спрямованих на виховання підростаючого покоління на кращих зразках та ідеалах рідного народу. Саме у цих творах, як слушно зауважують учені (В. Пропп, Ф. Колесса), закодована ментальність українців: щирість, гостинність, розум, мужність, відвага, працьовитість, готовність захищати рідну землю. В. Буряк називає фольклор надзвичайним потужним інформаційним джерелом й наголошує на тому, що його «інформаційна наповненість свідчить про існування свідомості на «прарівні», а це – наявність первинних кодових знаків пам'яті. Фольклор обіймає всі інформаційні горизонти менталітетного «Я», що репрезентує систему українська душа» [10, с.17].

Важливу роль у формуванні моральних і національно-патріотичних почуттів відіграють народні казки, специфіку яких розкрито у працях О. Величко, І. Денисюк, М. Дмитренко, Л. Дунаєвська, В. Сухомлинський, Л. Фесенко та ін.

На глибоке переконання В. Сухомлинського, казка – невичерпне джерело національно-патріотичного виховання уже тому, що вона створена народом. «Створені народом казкові образи, що живуть тисячоліття, доносять до серця і розуму дитини могутній творчий дух трудового народу, його погляди на життя, ідеали, прагнення... Казка – це духовне багатство народної культури, пізнаючи які дитина пізнає серцем рідним народом» [48, с.177].

Учений наголошував на постійному використанні казок у розвитку національно-патріотичних почуттів дитини, її мовленнєвого розвитку, виконанні творчих завдань за змістом народних казок. Цю думку підтримує Л.Фесенко, яка вважає, що українська народна казка сприяє формуванню моральних цінностей, патріотичних почуттів, виховного ідеалу. [54]. Ідеал для дитини – це її прагнення до того, якою хоче бачити себе у майбутньому. Такий ідеал дитина може зустріти під час слухання народних казок («Котигорошко», «Котик і Півник», «Кирило Кожум'яка»), в яких оспівуються такі цінності, як чесність, хоробрість, волелюбність, вірність тощо.

Важливою є думка вчених (М. Бахтін, В. Мовчан, О. Семашко й ін.), які наголошують на тому, що у художньообразному тексті віддзеркалений реальний світ із його реальною постаттю – людиною, світ різноманітних словесних образів конкретних предметів і явищ, які створюються для безпосереднього впливу на аналізатори людини з метою викликати конкретно-чуттєві реакції і чуттєву оцінку художньої дійсності, відбитої у словесних образах. [54]. Ця теза вчених відбита в українських народних казках, в яких персонажі зображені реально: виконують щоденні господарські справи, розважаються, спілкуються, що дозволяє дітям максимально сприйняти їх як реальних людей і зробити певні висновки з їх вчинків, зрозуміти їх, наслідувати, вчитися на їхніх помилках. От «Півник поніс колосочок дідові, а Курочка маківочку бабі. Дід узяв той колосочок змолотив, провіяв і проніс до млина молотити... Привіз бабі борошна, а баба тим часом, витрусила маківочку, напекла пирогів...» [25, с. 58].

Поведінку казкових персонажів, їх взаємодію, способи розв'язання конфліктів, соціальні ролі, мовленнєві висловлювання дитина наслідує і відтворює у власній практичній діяльності.

Ідейними домінантами українських народних казок є традиційні мотиви: дружба («Рукавичка»), відважність, героїзм («Іван – мужичий син», «Як коваль переміг змія», «Котигорошко», «Про вірного товариша», «Кирило Кожум'яка», «Казка про Івана Богатиря»), працьовитість («Півник і двоє мишенят» та ін.).

Окремий пласт українського фольклору становлять легенди й перекази, в яких відображуються зокрема героїзм і відвага козаків, яких наділяють такими притаманними для українця якостями: сміливість, відважність, хоробрість, із розвиненим почуттям патріотизму, розумінням найвищої цінності – волі, що закріпилися на генетичному рівні. З легенд і переказів дитина дізнається про звичаї, обряди козаків, їхнє ставлення до свободи, військового життя, Батьківщини («Богатирі», «Як Довбуш дістав силу», «Ой, Морозе-Морозенко», легенда «Про запорізьких козаків»).

Як зауважують (А. Богуш, Н. Лисенко), важливе значення має обізнаність дитини із легендами, повір'ями в ознайомленні з історичними піснями, адже, за словами науковців, вони допомагають краще зрозуміти їх зміст, ознайомити з козацьким періодом в історії держави, з національними героями – борцями за волю і незалежність народу (Богуш, 2002: 116). Саме тому вчені радять для формування історико-краєзнавчих уявлень використовувати історичні пісні для посилення емоційного потенціалу дитячих уявлень, наприклад: «Засвистали козаченьки», «Чи не той то хміль», «Ой, на горі, та й жінці жнуть», «Максим козак Залізник» тощо. Суголосною з цим є думка І. Газіної, яка вважає, що у старшому дошкільному віці діти із задоволенням слухають українські народні пісні, які ознайомлюють їх із побутом українського народу; козацькі пісні, які залучають їх до історії рідного краю, викликають захоплення силою, красою козаків, викликають бажання стати такими ж захисниками своєї Батьківщини. Глибокі почуття викликають у дітей народні думи та історичні пісні, через які вони

дізнаються про такі якості, як любов до рідної землі, мужність, воля до перемоги [17].

Отже, матеріалом для національно-патріотичного виховання дошкільників, безумовно, є тексти різних жанрів художньої літератури це насамперед мистецтво слова, яке втілюється в художньо-мовленнєвій діяльності дітей старшого дошкільного віку за змістом художніх творів.

2.2. Аналіз основних державних документів та державних програм закладів дошкільної освіти щодо завдань національного виховання

Завданням дослідження визначено аналіз Концепції дошкільного виховання в Україні, Державного стандарту дошкільної освіти (БКДО), чинних програм для закладів дошкільної освіти.

Концепція дошкільного виховання в Україні (1993), сповідуючи історичний підхід до патріотичного виховання дітей дошкільного віку, актуалізує його народознавчі, українознавчі та краєзнавчі напрями. На це орієнтують і різноманітні програми дошкільного виховання.

Наказом № 33 від 12.01.21 р. було затверджено Нову редакцію Базового компонента. Завдання національно-патріотичного виховання визначено в освітньому напрямі «Особистість дитини» – емоційно-ціннісне ставлення: демонструє інтерес, приналежність і повагу до своєї родини, її традицій і звичаїв [1 , с.8];освітньому напрямі «Дитина в соціумі» – емоційно-ціннісне ставлення: демонструє інтерес до загальнолюдських цінностей (сім'я, повага і любов до батьків, роду, держави, Батьківщини, громадських цінностей. Демонструє інтерес до національних культурних цінностей свого народу та інших культур. Виявляє зацікавленість культурою українського народу, його історичним минулим, мовою, звичаями, традиціями. Виявляє почуття власної гідності як представника українського

народу та громадянина; демонструє відповідальність за свої вчинки [1 , с.16].

Автори Стандарту визначають такі показники сформованості знань дитини: має уявлення про місце кожної людини в соціальному середовищі, уявлення про себе як члена громади, суспільства, уявлення про свою сім'ю, родину, рід, рідну домівку, Батьківщину, знає і розповідає про державні та національні символи України, звичаї, традиції сім'ї та українського народу. Знає, що прізвище вказує належність дитини до свого роду, родини, знає про окремі традиції і звичаї попередніх поколінь [1, с16–17], водночас не можемо погодитись із авторами Державного стандарту щодо сформованості знань, адже знання дитина здобуває в різних видах діяльності, а формуємо в неї відповідні вміння та навички.

В означеному освітньому напрямі акцентовано на любові до рідної мови, поваги до державної мови, мов представників національних меншин України, мов міжнародного спілкування. Незалежно від національної належності дитина, як громадянин України, виявляє інтерес та позитивне ставлення до української мови як державної, прагне до вільного спілкування з іншими дітьми і дорослими українською мовою. Виявляє інтерес до оволодіння надбаннями української культури в її етнічному різноманітті, а також відповідними до віку зразками світової культури. Отримує задоволення від відчуття краси української мови [1 , с.18-19]. Базовий компонент дошкільної освіти реалізується програмами, що затверджуються Міністерством освіти і науки України. Розглянемо програми в аспекті завдань національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів «Світ дитинства» [45]; (науковий керівник А. Богуш) охоплює освітні лінії відповідно до Базового компонента дошкільної освіти (2012 р.). Завдання з

національно-патріотичного виховання визначено в кількох напрямках: сім'я, родина, за межами житла, вивчення української мови як державної. У програмі після кожного напрямку чітко визначено показники засвоєння змісту. Так, дитина – випускник закладу дошкільної освіти повинна знати і розуміти зміст понять «сім'я», «сімейні традиції», «родина», їх склад та ознаки; виявляти інтерес до спільних родинних справ, свят, зустрічей, фотографій; знати історію свого роду, складати родовідне дерево [45 , с.132]; орієнтуватися в особливостях традиційного українського житла в місті та селі, у предметному докільці за межами житла; усвідомлювати українську мову як державну в Україні, національну мову українського народу; бути обізнаною з оповіданнями, віршами українських поетів і прозаїків; спілкуватися українською мовою у відповідних комунікативних ситуаціях. Як бачимо, у програмі здебільшого акцентовано на народознавчих завданнях.

В оновленій програмі розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» (2017) завдання з національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку подано в таких розділах, як «Пізнавально-дослідницька діяльність», «Художньо-естетична діяльність», зміст яких конкретизовано в певних напрямках. Так, у розділі «Пізнавально-дослідницька діяльність» (напрямок «У світі людей») наголошується на формуванні уявлень про сім'ю та сімейні традиції [37, с.12]. У розділі «Художньо-естетична діяльність» (напрямок «Літературно-художня діяльність») акцентується на ознайомленні з видатними митцями слова рідного краю [37, с.24]. Автори програми загострюють увагу фахівців дошкільної освіти на життєвих навичках, зокрема щодо національно-патріотичного виховання можна виокремити таке: дитина старшого дошкільного віку висловлює свої враження, переживання, оцінює етичні судження щодо персонажів, співвідносить оцінки літературних героїв із

власною поведінкою, реальними подіями; усвідомлює та пояснює зміст прислів'їв, приказок, доречно використовує їх у мовленні [37, с.45].

Цінним доробком програми вважаємо поради батькам, зокрема в розділі «Пізнавальний розвиток»: «виховуйте в дошкільника почуття родинності: любові та пошани до батьків та родичів, пам'яті про покоління роду», залучайте дітей до активної участі в підготовці та святкуванні днів народження, ювілеїв, днів пам'яті, календарно-обрядових свят», «розповідайте дітям про те, що Україна має давню історію, історичні пам'ятки, читайте легенди про рідне місто, село, рідний край», «учіть дітей користуватися мапою, знаходити на ній Україну, інші країни».

У розділі «Художньо-естетичний розвиток» автори програми акцентують на формуванні в дітей української ментальності й радять батькам заохочувати зацікавленість дитячою літературою, обговорювати почуття та вчинки персонажів, порівнювати з власними, пригадувати аналогічні життєві ситуації, постійно спілкуватися з приводу художнього змісту твору, привчати дітей до регулярного спілкування з українською книгою.

Те, що програма «Впевнений старт» національно спрямована, свідчить вміщений в ній орієнтовний перелік тем із малювання, аплікації, конструювання, наприклад: «Українська вишиванка», «Бабусин килимок», «Опішнянський посуд», «Український килим», «Золоті ворота Києва». Щодо слухання музичних творів, то в програмі рекомендовано такі, як чинний гімн «Ще не вмерла України» та «Боже великий, єдиний» та спів пісень «Україна моя неповторна» (сл. Л. Павловської, муз. І. Островерхого), «Гарна наша Україна» (укр. нар. пісня, обр. С. Файнтуха), «Будем козаками» (муз. В. Ізотова, сл. А. Загрудного) («Впевнений старт», 2017).

У програмі «Дитина» (2016) завдання з національно-патріотичного виховання для старшої групи «Фантазерів-мрійників» подано в кількох освітніх лініях. В освітній лінії «Мовлення дитини» зазначено: виховувати

любов до рідної мови, продовжувати активізувати словник дітей різними частинами мови відповідно до тем: «Родина», «Україна – рідний край», «Свята» («Дитина», 2016). В освітній лінії «Дитина в соціумі» (підрозділ «Соціальний світ») з-поміж пріоритетних завдань визначено зокрема: формування основ патріотичних почуттів («Дитина», 2016). Автори програми окремо виокремлюють пункт «Україна – рідний край», в якому наголошують на поглибленні й узагальненні уявлень дітей про рідний край, його географічні, економічні й культурні відомості, державні символи країни, правила поведінки з ними, рослинні й народні символи («Дитина», 2016: 169). Акцентовано увагу й на таких завданнях: дати уявлення про основні повноваження Президента України, ознайомити з портретом чинного Президента, його ім'ям; дати уявлення про столицю України та інші великі міста країни; розширити знання про рідне місто. Дати уявлення про державні свята День Незалежності України, День захисника України; сприяти формуванню любові до Батьківщини («Дитина», 2016). У рубриці «Різних професій у світі багато» натрапляємо на такі завдання: розширити уявлення про значення військової служби зокрема про особливості служби військових різних родів військ (льотчиків, моряків, прикордонників, танкістів, артилеристів), характерні якості військових: мужність, зібраність, відповідальність. Виховувати повагу до військових професій («Дитина», 2016). В освітній лінії «Гра дитини» (підрозділ «Народні ігри») одними із завдань є: прилучати дитину до минулого та сучасного української культури, продовжувати ознайомлення з українськими традиціями на прикладі народних ігор. Сприяти оволодінню дітьми лексичним багатством української мови через використання малих фольклорних форм («Дитина», 2016). Автори програми з-поміж сюжетно-рольових ігор пропонують такі ігри, як «Військова служба», «Моряки (на підводному човні)», «Експерсія рідним краєм» тощо.

В освітній лінії «Дитина у світі культури» комплексно представлено зміст образотворчої, музичної, театралізованої та літературної діяльності дітей дошкільного віку. Такий підхід передбачає взаємопов'язаність тем. Такі теми, як «Моє місто – мій дім», «Писанка», «Запрошення на українські вечорниці», «Рушник на щастя» та інші сприяють ознайомленню дітей з національними традиціями, що сприяє вихованню національної самосвідомості особистості («Дитина», 2016). Позитивним є те, що в програмі подано перелік творів українських художників різних жанрів живопису, письменників, композиторів, що дає змогу комплексно знайомити дітей із творчістю митців та національною культурою. Як бачимо, у програмі «Дитина» ґрунтовно висвітлено завдання з національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

У комплексній програмі розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» (автор Л.В. Калуська) у розділі «Розвиток і виховання душі та серця» є підрозділ «Патріотичне виховання», в якому висвітлено завдання, зокрема такі: залучення дітей до бесід про рідне місто (село), головні вулиці, визначні культурні та історичні пам'ятки; ознайомлення з глобусом та місцем розташування України на мапі; розширення знань про державу Україна (столиця Київ, найбільші міста, ріки, гори), її державні (Герб, Прапор, Гімн), народні (калина, верба, дуб) символи і обереги дому (хліб, стіл, вишиті рушники, писанки). Прищеплення інтересу до звичаїв, обрядових свят (Миколая, Новий рік, Різдво, Великдень, День Матері), бажання брати участь у святкових діях, що відбуваються в родині, дитячому садку, місті (селі). Формування навичок дотримання мовленнєвого етикету, традиційних народних та літературних форм спілкування. Виховання любові до української мови («Соняшник», 2014:).

Зазначимо, що завдання з національно-патріотичного виховання дітей визначено також і в розділі «Розвиток і виховання розуму», підрозділі

«Пізнавальна діяльність у довкіллі»: зацікавлення дітей культурною спадщиною українського народу, народними традиціями, календарнообрядовими святами; ознайомлення з містом (селом), головними вулицями, історичними та культурними пам'ятками («Соняшник», 2014). У розділі «Художньо-естетичний розвиток» наголошується на тому, що в дитини треба виховувати інтерес до різних видів українського мистецтва й мистецтва інших народів, прилучення до національної культури; заохочувати до участі в календарно-обрядових дійствах, формувати патріотичні почуття («Соняшник», 2014). Схвальним є те, що у програмі висвітлено базовий рівень засвоєння дітьми знань, умінь та навичок за кожним розділом.

У програмі розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» в освітній лінії «Дитина в соціумі» – розділі «Народознавство» визначено такі освітні завдання з національно-патріотичного виховання: розвивати прагнення дитини пізнати традиції, звичаї українського народу; розширювати обсяг знань дітей про Україну, її столицю, історію, культуру, видатних людей; залучати до української національної обрядовості, підготовки і проведення народних свят, використання народних прикмет; формувати уявлення про національне мистецтво, народні промисли, українську національну кухню; формувати уявлення про родинні обереги українського народу; вчити вишивати, витинати, розписувати писанки, іграшки, посуд («Українське дошкілля», 2016). Завдання цього розділу висвітлено в таких рубриках: «Сім'я, родинні традиції», «Українська оселя», «Рідний край», «Народний одяг», «Ігри. Українська народна іграшка», «Календарно-обрядові свята», «Українська національна кухня», «Народні ремесла».

В освітній лінії «Дитина у світі культури» також наголошується на поглибленні знань дітей про нашу Батьківщину – Україну, самостійну

незалежну державу, акцентується на столиці України – Києві, що в ньому працює Президент, Верховна Рада України, ознайомленні дітей з державними символами, Конституцією України, українською армією, різними родами військ (прикордонники, танкісти, піхотинці, льотчики); вихованні почуття гордості за український народ («Українське дошкілля», 2016). Показниками компетентності дитини зокрема визначено: виявляє любов до своєї країни, бажання бути гідним її громадянином; усвідомлює, що є громадянином України; знає та шанує символіку України, видатних людей свого краю; виявляє любов до свого міста (села), знає його характерні особливості («Українське дошкілля», 2016). Позитивним є те, що у програмі подано перелік музичних і художніх творів, вивчення яких сприятиме формуванню національно-патріотичної особистості дитини старшого дошкільного віку.

Програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» (2019 р.) передбачено завдання з національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Зокрема, в освітній лінії «Дитина в соціумі» автори програми пропонують для реалізації такі **навчальні завдання**: розширювати знання про Україну як Батьківщину, інші країни та народи світу, людство; про державну символіку, національних героїв; **виховні завдання**: формувати почуття патріотизму, любові до рідного краю, своєї країни, гордість за її здобутки («Я у світі», 2019: 277–278). У програмі наголошується на вихованні патріотичних почуттів шляхом ознайомлення дітей із художніми творами: подано перелік творів із образотворчого, літературного, музичного мистецтва, а також орієнтовну тематику занять, зокрема й такі, що спрямовані на національно-патріотичне виховання дітей. Наприклад, з *декоративного малювання*: «Українські вишиванки», «Барвінковий вінок», «Писанки України», «Український рушник»; *предметного малювання*: «Український куманець», «Калинове диво»;

сюжетного малювання: «Дніпрові хвилі», «Наша родина»; *анімації* «Український килимок», «Стигли кетяги калини», «Опішнянські мотиви» тощо («Я у світі», 2019: 439–494). Як бачимо з поданих прикладів, пропонувані заняття здебільшого орієнтовані на ознайомлення дітей з українським народознавством.

У 2016 році було видано парціальну програму національнопатріотичного виховання дітей дошкільного віку «Україна – моя Батьківщина» (за науковою ред. О. Рейпольської). Завдання для старшої групи подано за тематичним принципом, як-от: «Моя сім'я, моя родина», «Мій дитячий садок», «Я, мої права й обов'язки», «Рідне місто (село)», «Моя Україна», «Природа України», «Славні сини й дочки України», «Традиції народів України», «Культура України», «Мистецтво України». «У світі української дитячої музики, танцю, гри». Програма націлює педагогів на реалізацію таких завдань: ознайомлення з історією рідного краю, життям і побутом народу України; виховання любові до рідного краю (до рідного дому, сім'ї, дитячого садка, міста); виховання пошани та любові до культурного спадку свого народу та сучасного мистецтва; формування мовленнєвої культури, толерантного ставлення до представників інших народів, культур і традицій, до однолітків, батьків, сусідів, інших людей; культивування кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи. Зміст розділу завершується показниками компетенції дитини, які розкриваються через такі лексеми: «знає», «розуміє», «володіє», «виявляє», «дотримується», «любить та грає», «бере активну участь» («Україна – моя Батьківщина», 2016). Водночас зауважимо, що на сьогодні ця програма немає грифу МОН України, тобто це авторська варіативна програма.

Схвальним є те, що у програмі, крім змісту національно-патріотичного виховання дітей 4 – 6 років, міститься інформація щодо шляхів і засобів

патріотичного виховання та методичного спрямування, в якому розкрито форми методичної роботи та перспективне планування роботи з педагогами закладів дошкільної освіти, ролі сім'ї в національно-патріотичному вихованні дітей дошкільного віку та подано поради батькам.

Отже, зміст програм дозволив констатувати, що в них досить повно і змістовно визначено завдання з національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Висновок до другого розділу

У другому розділі систематизовано теоретичні та практичні засади національно-патріотичного виховання; здійснено психолого-педагогічне обґрунтування національно-патріотичного виховання підростаючого покоління (І. Бех, А. Богущ, В. Будаєк, Т. Гавлітїна, О. Каплуновська, І. Кардашова, М. Чепіль, К. Чорна та ін.).

Здійснено теоретичне осмислення понять «патріотичне виховання», «національне виховання», «національно-патріотичне виховання», з'ясовано особливості їх тлумачення у науковому дискурсі.

Заслуговує уваги наданий аналіз державних документів з національного виховання дошкільників, державний стандарт дошкільної освіти, державні та парціальні програми закладів дошкільної освіти, дозволило виявити в них спільні риси: національна ідея, гуманістичні цінності, толерантне ставлення до інших народів, виховний ідеал, духовна культура, національна самовідданість, українознавча інтегрована виховна взаємодія.

Результатом національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку є її національно-патріотична вихованість.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПРОВЕДЕННЯ СПІЛЬНИХ СІМЕЙНИХ СВЯТ З НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.

3.1 Опис методики проведення спільних свят із сім'ями старших дошкільників із національного виховання в закладі дошкільної освіти

Одним із завдань дослідження було визначено розробити методику проведення спільних свят із сім'ями старших дошкільників із національного виховання. Дослідження було проведено на базі Комунального закладу «Болтишський заклад дошкільної освіти (дитячий садок) «Ромашка» Божедарівської селищної ради.

В даному дослідженні взяли участь 20 дітей старшого дошкільного віку та 36 батьків вихованців. Дослідження складалося з трьох етапів: констатувальний, формувальний і контрольний.

I етап – констатувальний експеримент.

На цьому етапі визначались рівні, критерії та показники національного виховання старших дошкільників.

II етап – формувальний експеримент. На другому етапі було впроваджено програму формувального етапу щодо удосконалення національного виховання старших дошкільників засобом проведення спільних свят

III етап – контрольний експеримент. На етапі контрольного експерименту було проведено повторне визначення рівнів сформованості національної вихованості дітей старшого дошкільного віку, порівняння з вихідним рівнем розвитку та співставлення результатів.

Серед методів дослідження було використано:

– інтерв'ювання батьків, спостереження, бесіди з вихователями, батьками вихованців

- діагностика старших дошкільників з метою визначення рівня сформованості національно-патріотичної вихованості;
- методи статистичного аналізу при обробці даних.

Нами також було проведено анкетування батьків вихованців старшої групи. Так, на перше запитання анкети «Які дитячі книжки патріотичного змісту є у Вашій домашній бібліотечці?» було отримано такі відповіді: 18 % батьків назвали окремі оповідання Василя Сухомлинського «Соловейко і Гавеня», «Дідова колиска», «Ластівка над вікном»; 36% батьків зазначили, що мають збірку українських письменників, в якій є вірші про Україну; 30 % батьків написали «є збірки українських казок», 16 % батьків не відповіли на це запитання.

На запитання анкети «Чи обговорюєте Ви з дитиною зміст прочитаного твору?» лише 24 % батьків відповіли позитивно. 58 % респондентів дали негативну відповідь і 18 % – проігнорували відповідь.

На запитання анкети «Чи говорите вдома з дитиною про героїв, видатних людей рідного міста?» 24 % батьків відповіли позитивно, що підтвердило відповіді на попереднє запитання. 48 % респондентів дали негативну відповідь і 28 % – проігнорували відповідь.

На запитання «Чи співаєте Ви разом із дітьми українські пісні? Назвіть найулюбленіші» лише 64 % батьків написали, що вони співають українські пісні на свята, рідко – на вихідні. Найбільше називали пісні сучасних виконавців: Kazka «Плакала» (24 %), І. Федішин «Малесенькі долоньки» (22 %), «Океан Ельзи «Я не здамся без бою» (30 %), С. Ротару «Одна калина за вікном, одна родина за столом» (24 %). На жаль, ніхто з батьків не назвав саме дитячі українські пісні.

На запитання «Чи вважаєте Ви, що патріота треба виховувати змалку? Що для цього робите Ви?» 32 % батьків відповіли «так». На додаткове запитання «Яким чином?» з-поміж відповідей зустрічалися такі: «читаємо

оповідання про героїв», «читаємо вірші про Батьківщину», «дивимося фільми»; 44 % батьків відповіли «ні», 24 % – проігнорували відповідь.

На останнє запитання «Яку роботу закладу дошкільної освіти з національно-патріотичного виховання подобається Вам?» 24 % батьків відповіли: «бесіди», 28 % – «спільні свята», 32 % – «вивчення віршів і пісень на свята», 16 % – проігнорували відповідь.

Отже, як засвідчили результати анкетування, не всі батьки здійснюють національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку вдома.

Аналіз планів освітньо-виховної роботи вихователів старших груп засвідчив, що у плануванні вихователі дотримуються переважно тематичного принципу, наприклад: «Рідне місто». «Моя батьківщина – Україна», «Мова солов'їна», «Бабусині казки», «Моя родина», «Професія моїх батьків», «Народні ремесла», «Хустка-хустиночка», «Державні та народні символи України», «Професії дорослих», «Культура та побут українського народу», «Козацькі забави»; «Державні символи України», «Наша Батьківщина», «Обереги та символи України», «Український віночок», «Герої України», «Я та Батьківщина», «Подорож козацькими стежками»,

Отже, результати аналізу планів освітньо-виховної роботи вихователів старших груп засвідчили, що національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку відбувається систематично, здебільшого ними застосовуються традиційні методи – бесіда за змістом творів, читання художньої літератури, виховні ситуації, дидактичні ігри, на жаль, обмаль використовуються спільні свята з батьками, залучення батьків до освітнього процесу, до спільної взаємодії. Означений стан потребує розробки та впровадження різних інноваційних форм і методів роботи з національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку в партнерській взаємодії з батьками.

Критеріями і показниками сформованості національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку обрано: **когнітивний, емоційно-почуттєвий, рефлексійно-діяльнісний**. У визначенні показників користувалися нормативними документами й освітніми програмами та дослідженням Л.Шкрєбтієнко Виховання патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобом художньої літератури: дис.....к-та пед.наук: 13.00.08/Південноукраїнський нац.пед.ун-т ім.Ушинського, 2019.236с

Відповідно до означених критеріїв було визначено їх показники, а саме:

- 1) **когнітивний критерій із показниками**: обізнаність дитини з державною та національною символікою, традиціями, оберегами, святами українського народу та розуміння їх змісту; обізнаність дитини із творчістю українських письменників, композиторів, художників, їхніми творами національно-патріотичної спрямованості; наявність у словнику дитини слів національно-патріотичної спрямованості.
- 2) **емоційно-почуттєвий критерій із показниками**: вшанування культурної спадщини українського народу; гордість за бойові та трудові подвиги українського народу, зокрема рідного краю; уміння дитини виявляти національно-патріотичні почуття у реальних ситуаціях.
- 3) **рефлексивно-діяльнісний критерій із показниками**: участь дитини у підготовці і проведенні свят, обрядів, виконанні репертуару української музики для дітей; вміння оцінювати патріотичні вчинки дітей у реальних ситуаціях; усвідомлення своєї належності до українського народу.

Відповідно до кожного показника розроблено діагностувальні завдання.

Опишемо діагностувальні завдання.

Когнітивний критерій

Показник: обізнаність дитини з державною та національною символікою, традиціями, оберегами, святами українського народу та розуміння їх змісту

Завдання 1.

Мета: з'ясувати обізнаність дітей із традиціями облаштування української оселі.

Матеріал: динамічне панно, на якому зображено українську хату, предметні картинки, на яких зображено хатне начиння: коромисло, мисник, стіл, лава, лижник, коцюба, ночви, хлібна діжа, макітра, макогон, піч, ліжко, колиска.

Процедура виконання: Вихователь повідомляє дитині, що до неї на гостини прийшов Гарбузик, який просить допомогти йому облаштувати українську хату (дитина називає і на динамічній таблиці виставляє (в прорізи) предметні малюнки із хатнім начинням).

Завдання 2.

Мета: з'ясувати обізнаність дітей із звичаями українського народу, пов'язаними зі святкуванням свят зимового й весняного циклу.

Матеріал: тло із зображенням пір року, сюжетні картинки, на яких зображені свята зимового (Святий Миколай, Різдво, свято Василя, Маланки, Водохреща), весняного (Стрітєння, Великдень) циклу; картинки із зображенням атрибутів свят: Святий Миколай (митра, подарунки, солодоші, різочка), Різдво (різдвяна зірка, вертеп, різдвяні страви), свято Василя, Маланки (колядування, коза, подарунки, пшениця), Водохреща (водойма, вода), (Стрітєння (жайворонки, стрітенська свічка), Великдень (писанка, пасха, пасхальний кошик).

Процедура виконання: Гарбузик приніс ілюстрації зі святами, які відзначають в Україні, але вони переплутались, і загубились найголовніші речі, які пов'язані з цим святом. Допоможи Гарбузику пригадати назви свят,

традиції їх святкування, і в яку пору року вони святкуються (дитина викладає ілюстрації на тло, яке символізує ту чи ту пору року, розповідає про свято).

Завдання 3.

Мета: виявити наявність у словнику дітей слів патріотичного змісту.

Матеріал: скринька.

Процедура виконання: Калинка звертається до дитини: Ти, мабуть, чула таке прислів'я: «Слово до слова буде розмова». Я принесла скриньку Королеви мови, у ній зібрано багато слів української мови. Але Королева хоче, щоб вона постійно поповнювалася новими словами. Давай допоможемо зібрати до неї різні слова. Я буду називати слово, а ти їх будеш «одягати» своїми словами (пропонувалися такі запитання: Що роблять українці заради України? (передбачені слова: захищають, працюють, воюють, звершають подвиги, будують, звеличують, навчаються). Мова яка? Українські люди які? Герой який? Рідний дім який? Для мене Батьківщина – це...

Завдання 4.

Мета: з'ясувати вміння дітей добирати синоніми до слів національнопатріотичного змісту.

Матеріал: набір слів національно-патріотичного змісту.

Процедура виконання: Волошечка звертається до дитини з проханням пограти у гру: є різні слова, якими можна назвати одні і ті самі події та предмети. Давай поміркуємо, якими іншими словами можна замінити слова Батьківщина, нація, патріот, прапор, охороняти, родина, відданий, незалежність, сором, слава, відважний.

Зауважимо, що наявність у словнику дитини слів патріотичного змісту виявлялася нами і у процесі виконання дітьми попередніх завдань.

Опишемо завдання за другим критерієм.

Емоційно-почуттєвий критерій

Показник: вшанування культурної спадщини українського народу

Завдання 1.

Мета: виявити ставлення дітей до державних символів.

Матеріал: предметні картинки, відеозапис, сюжетні картинки, на яких зображено сюжет патріотичного змісту.

Процедура виконання: Гарбузик звертається із проханням до дитини допомогти розібратися йому, як правильно поводитись. Я буду показувати картинки тобі, і вмикати відео, а ти скажеш, чи все правильно на них зображено. Пропонуються картинки і відео із зображенням такого змісту:

1. На змаганнях піднімають прапор України, а всі сидять на своїх місцях.
2. Звучить гімн України, а дорослі розмовляють.
3. Заграв гімн, а діти продовжують гратися.
4. Вітер скинув прапор, а діти проходять повз нього.
5. Діти розмальовують графіті на зображеному на стіні прапорі.
6. Продавчиня на касі відповіла покупцю українською мовою, а хлопчик став сміятися, говорити, що не знає цієї мови.

Завдання 2.

Мета: з'ясувати ставлення дітей до національних символів.

Матеріал: оповідання Василя Сухомлинського «Пшеничний колосок», предметні картинки (із зображенням ягідок калини, квіток чорнобривців, волошок, світлини з батьками, колосок пшениці), скринька, відеозапис.

Процедура виконання: Вихователь пропонує Гарбузику та дитині послухати оповідання Василя Сухомлинського «Пшеничний колосок» (див. додаток Г). Гарбузик показує дитині скриньку із предметними картинками, пропонує назвати їх і сказати, які із цих предметів взяв би із собою у далеку

подорож на згадку про свою країну? Чому? Потім пропонує подивитись відеозапис із різними ситуаціями:

1. Хлопчик прийшов додому і кинув на підлогу сорочку-вишиванку.
2. Дівчинка кинула свій віночок біля сміття.
3. Діти качалися на гілках калини і зламали її.

Показник: уміння дитини виявляти національно-патріотичні почуття в реальних ситуаціях

З метою з'ясування сформованості означеного показника було застосовано такий метод, як створення ситуацій. Опишемо їх.

Ситуація 1. У другу половину дня у групі після полуденка дітям було запропоновано пограти. Через деякий час вихователь без попередження вмикала запис державного гімну (з'ясовувалось, як реагували діти на почуте, чи переставали грати і чи вставали з килимка).

Ситуація 2. На екскурсії до парку вихователь підвела дітей до калини, запропонувала дітям пригадати, які прислів'я і вірші вони знають про калину. З чим вона асоціюється? Чому так її люблять в Україні? Потім (приховано від дітей) дістала гілочку й звернула увагу дітей на те, що це, мабуть, хтось зламав гілочку в калини (з'ясовувалось, як реагували діти на побачене, чи співчували калині, проявляли турботу тощо).

Ситуація 3. Вихователь просить дітей передати вітання Гарбузику та його подругам Калинці й Волошечці, які на деякий час поїхали у відрядження. Попереджала, що зараз увімкнеться відео й до них звернеться відео оператор, лише після цього можна передавати вітання (оператор навмисне звертався до дітей російською мовою).

Рефлексійно-діяльнісний критерій

Показник: участь дитини у підготовці і проведенні свят, обрядів, виконанні репертуару української музики для дітей

Завдання 1.

Мета: з'ясувати участь дітей у виконанні репертуару української дитячої музики.

Матеріал: магнітофон, записи пісень «Я маленька Українка» муз. Ігор Іванців, сл. Степан Іванців у виконанні Ірини Крутиголової (вивчалася на занятті з музики); народна пісня «Ой на горі та й женці жнуть», оповідання В. Сухомлинського «Деркач і Кріт».

Процедура виконання: Вихователь читає принесене Гарбузиком оповідання Василя Сухомлинського «Деркач і Кріт». Після читання Гарбузик повторює слова із тексту: «Іде собі деркач й тихенько пісеньку співає про далекий північний край, про гніздечко під кущем лози на зеленому лузі – там його мила Батьківщина». Пропонує дитині прослухати два записи й обрати пісню, яку разом проспівасемо.

Завдання 2.

Мета: виявити участь дітей у підготовці й проведенні українських свят.

Матеріал: атрибути для проведення театралізованої гри «Водіння Кози» (маски кози, діда, лікаря, вивернутий кожух із прилаштованими рогами, символічна зірка-провісниця).

Процедура виконання: вихователь повідомляє дитині, що до них сьогодні завітав Гарбузик, він хоче влаштувати веселе українське свято. Але зовсім заплутався, бо їх дуже багато. Гарбузик хоче, щоб ти допоміг йому в підготовці до свята – продумати, яке українське свято можна влаштувати, декорації до нього, які вірші, пісні треба знати, придумати ролі для інших, а потім розіграти з іншими дітьми.

Завдання 3 . Аналіз виховних ситуацій.

Мета: виявити вміння дітей оцінювати патріотичні вчинки дітей.

Матеріал: відеозаписи із ситуаціями.

Процедура виконання: Гарбузик із своїми подружками повідомили, що вони показуватимуть відеозапис, а дитина повинна оцінити дії інших дітей.

Ситуація 1. На святі Сашко вихопив у Петра прапорець і почав від нього тікати. Петро кинувся за ним, але наздогнати не зміг. Сашко подивився на прапорець і кинув на землю.

Ситуація 2. Діти приїхали до бабусі, взяли з комоду вишитий рушник і почали ним кидатися.

Ситуація 3. Сестричка вмовляє братика вивчити українські примовки й заклички, а братик не хоче, каже: «для чого це мені треба?».

Ситуація 4. Діти катаються на скейтбордах біля Вічного вогню.

Завдання 4.

Мета: виявити вміння дитини на елементарному рівні усвідомлювати себе представником українського народу.

Матеріал: предметні картинки із зображенням представників різних національностей, оповідання В. Сухомлинського «Що найтяжче журавлям», фарби, олівці, аркуш паперу.

Процедура виконання: Вихователь читає оповідання Василя Сухомлинського «Що найтяжче Журавлям». Потім пропонує дитині разом із Гарбузиком розглянути картки із зображенням представників різних національностей, відібрати тих, хто представляє українську націю. Розказати, яку націю представляє вона, чому так уважає? Наприкінці Гарбузик просить придумати рекламу про нашу Батьківщину й пояснити зображене.

Результати виконання дітьми завдань, визначалися на основі шкали оцінювання:

3 бали – дитина усвідомлює свою належність до українського народу, розуміє, що вона є представником української нації; свідомо використовує знання про Україну в різних видах художньо-мовленнєвої діяльності.

2 бали – дитина поверхнево розуміє, що вона є представником української нації; використовує знання про Україну в різних видах художньо-мовленнєвої діяльності.

1 бал – дитина не усвідомлює себе з українським народом; епізодично використовує знання про Україну в різних видах художньо-мовленнєвої діяльності.

0 балів – дитина не виконала завдання.

Кількість балів, одержаних кожною дитиною за рефлексійнодіяльнісним критерієм, підраховувалася за такими параметрами: 1-6 – низький рівень; 7-12 – середній рівень; 13-18 – високий рівень.

Дітьми здебільшого називалися свята: Великдень, Миколая, із задоволенням малювали сюжет свята, водночас не завжди проявляли ініціативу розповісти за власним малюнком, як треба підготуватися до проведення свята, що треба вивчити. Проілюструємо прикладом.

Відповіді дітей, наприклад, Зіна К. : «українці працюють багато, а потім люблять відпочивати». Запитала, чи може вона намалювати те, що їй подобається, із задоволенням малювала, принесла малюнок, на якому були зображені сукні і лялька, пояснила, що мама і вона люблять робити «шопінг». Євген С. пояснив, що він українець тому, що народився в Україні; із задоволенням намалював малюнок-рекламу, водночас у розповіді перерахував зображені предмети (парк, дороги й самокат). На додаткове запитання «Чому саме це намалював?» пояснив, що обожнює самокати. Як засвідчили відповіді дітей, їхні малюнки, діти поверхнево розуміють, що вони є представниками української нації.

За результатами виконання дітьми діагностувальних завдань було визначено і схарактеризовано рівні національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку: достатній, задовільний, низький.

Достатній рівень характерний для дітей старшого дошкільного віку, яка знають державні (герб, прапор, гімн) та національні (5-6) символи, знають і самостійно розповідають про традиції, обереги, свята українського народу, розуміють їх символічне значення; розуміють, із задоволенням розповідають про зображене. Діти цього рівня знають і розповідають напам'ять прислів'я, приказки, легенди (7-9), твори українських письменників (7-9), знають українських художників, можуть самостійно назвати їхні картини (3-4); знають і співають українські пісні для дітей (5-6); вміють висловлювати свої патріотичні почуття, виявляють при цьому активність та ініціативність, використовують у мовленні слова чи словосполучення із художніх творів національно-патріотичного змісту. Виявляють пошану до культурної спадщини українського народу, позитивне емоційно-почуттєве ставлення до бойових і трудових подвигів українського народу, висловлюють бажання в майбутньому досягти успіхів. Виявляють бажання та беруть активну участь у підготовці та святкуванні народних свят, із задоволенням вчать і співають українські дитячі пісні; самостійно оцінюють патріотичні вчинки дітей, наслідують поведінку героїв твору в реальних ситуаціях; усвідомлюють свою належність до українського народу, розуміють, що вони є представником української нації; свідомо використовують знання про Україну в різних видах художньо-мовленнєвої діяльності.

Задовільний рівень властивий дітям старшого дошкільного віку, які обізнані з державними (герб, прапор) та національними (3-4) символами, знають і розповідають про традиції, обереги, свята українського народу, водночас їхні знання поверхневі, орієнтуються у їх символічному значенні, водночас не завжди правильно передають на малюнку їх зміст, розповідають про зображене за допомогою виховательки. Діти цього рівня знають і розповідають напам'ять прислів'я, приказки, легенди (4-6), твори українських письменників (4-6), знають українських художників, можуть назвати їхні

картини (1-2); знають і співають українські пісні для дітей (3-4); вміють висловлювати свої патріотичні почуття, водночас потребують підтримки виховательки, подекуди використовують у мовленні слова чи словосполучення із художніх творів національно-патріотичного змісту. Виявляють пошану до культурної спадщини українського народу, позитивне емоційно-почуттєве ставлення до бойових і трудових подвигів українського народу. Діти виявляють бажання, водночас не завжди проявляють активну участь у підготовці та святкуванні народних свят, із задоволенням вчать і співають українські дитячі пісні; водночас виявляють труднощі в оцінюванні патріотичних вчинків дітей у реальних ситуаціях, не завжди наслідують поведінку героїв у реальних ситуаціях; поверхнево розуміють, що вони є представником української нації; використовують знання про Україну в різних видах художньо-мовленнєвої діяльності.

Низький рівень характерний для дітей старшого дошкільного віку, які обізнані з державними (прапор) та національними (1-2) символами, знають і розповідають про традиції, обереги, свята українського народу, водночас їхні знання фрагментарні; орієнтується у їх символічному значенні, водночас не можуть передати на малюнку їх зображення, не виявляють бажання розповідати про зображене. Діти цього рівня знають і розповідають напам'ять прислів'я, приказки, легенди (1-3), твори українських письменників (1-3), не впізнають українських художників, їхні картини; знають українські пісні для дітей (1-2), водночас не можуть відтворити текст пісень повністю; не вміють висловлювати свої патріотичні почуття, епізодично використовують у мовленні слова чи словосполучення із художніх творів національно-патріотичного змісту. Досить епізодично виявляють пошану до культурної спадщини українського народу, наявне нейтральне емоційно-почуттєве ставлення до бойових подвигів українського народу. Діти виявляють бажання, водночас не завжди проявляють активну участь у підготовці та

святкуванні народних свят; оцінюють патріотичні вчинки дітей у реальних ситуаціях переважно словами «правильно», «неправильно»; не усвідомлюють себе з українським народом; епізодично використовують знання про Україну в різних видах художньо-мовленнєвої діяльності.

Загальні рівні національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі подано в таблиці 2.1 і рис. 2.1.

Таблиця 2.1.

Рівні національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку (%)

Критерії	Рівні		
	Достатній	Задовільний	Низький
когнітивним критерієм	9,5	67,6	22,9
емоційно-почуттєвий критерій	10	61,7	28,3
рефлексійно-діяльнісний критерій	3,2	70,5	26,2
Загальний показник	7,6	66,6	25,8

Як свідчить таблиця і рисунок, достатній рівень продемонстрували 7,6 % дітей. Задовільний рівень національно-патріотичної вихованості був характерним для 66,6% дітей; 25,8 % дітей старшого дошкільного віку засвідчили низький рівень національно-патріотичної вихованості.

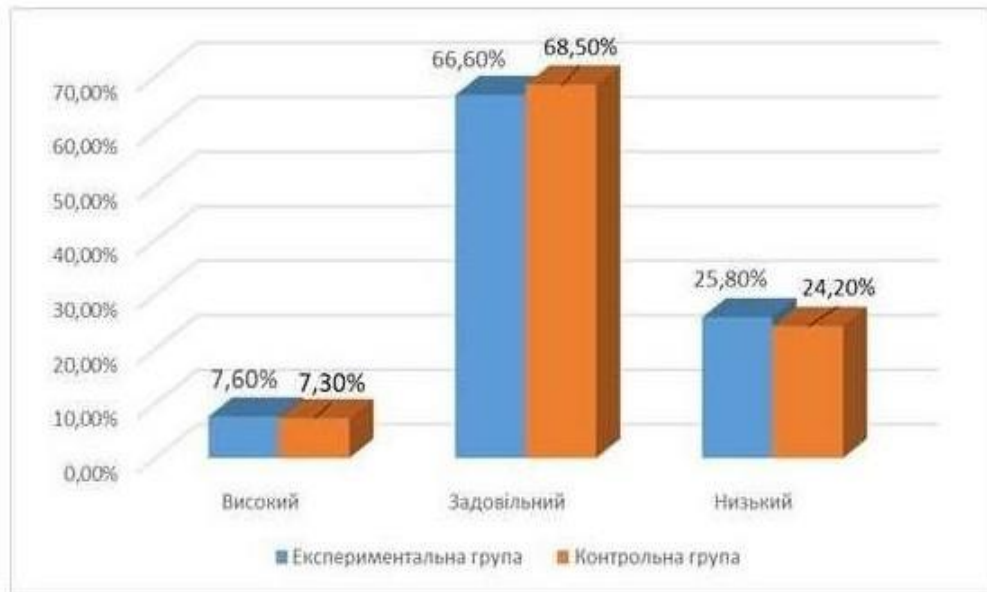

Рис. 2.2. Діаграма рівнів національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі

Така ситуація спонукала нас до розробки експериментальної методики національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

По-перше, на другому етапі було запроваджено різні форми взаємодії вихователів з батьками, включення батьків в освітній процес ЗДО.

Так, було проведено тематичні збори для батьків із таких тем: «Роль родини у вихованні майбутнього патріота», «Роль рідної мови у національно-патріотичному вихованні старшого дошкільника», що сприяло більш тісному контакту у ланцюжку «вихователь – дитина – батьки». Зауважимо, що у групі було оформлено методичний стенд «На допомогу батькам», бо саме батьки виступають партнерами вихователів у формуванні національно-патріотичної особистості, де розміщувалися пам'ятки, світлини, буклети, з яких батьки отримували як пізнавальну, так і методичну інформацію.

По-друге, дітей старшого дошкільного віку знайомили із творами української літератури, усної народної творчості, репродукціями картин українських художників, піснями для дітей патріотичного змісту, з яких діти дізнавалися про звичаї та обряди, традиції, свята, героїв українського народу,

державну й національну символіку, збагачували словник дітей словами патріотичного змісту. На цьому етапі використовували дидактичні ігри і вправи («Добери слово», «Склади пазл», «Опиши звичай», «Добери ознаки до слова» тощо), імітаційні ігри за змістом твору («Подорож Рожевого дерева», «Про що співає Соловейко?», «Як Верба золотокоса сумувала», «Веселі чорнобривці» тощо) та ін.

Також збагачували чуттєвий досвід дітей, поглиблювали знання дітей старшого дошкільного віку з історії, символіки, звичаєвості українського народу, розвивали вміння дитини шанувати його культурну спадщину, виявляти свої почуття.

Також створювали реальні емоційно збагачені життєві ситуації, в яких діти виявляли свої патріотичні почуття, вчили дітей оцінювати й аналізувати власні й чужі вчинки, наслідувати поведінку героїв твору в реальних ситуаціях.

Зазначимо, що в старших групах було організовано періодичні виставки «Виховуємо патріота змалку», які оформлювалися спільно вихователями, дітьми, батьками. Проілюструємо прикладом фрагменту роботи з тематичної виставки у другу половину дня.

Вихователь: Діти, сьогодні до мене з проханням звернулися наші казкові герої. Вони хочуть, щоб усі діти знали про український народ.

Пропонують створити виставку, на якій будемо виставляти всі наші знахідки, все, що ми вивчимо, про що дізнаємось. Подивіться, на нашій виставці є дошка досягнень, де ви зможете оцінити, що вам найбільше сподобалось на занятті, а ще є таємнича скринька, в якій будуть знаходитися предмети, про таємниці яких необхідно буде дізнатися. Також зможемо проводити екскурсії для Гарбузика з Калинкою та Волошечкою, дітей молодшої групи, ваших батьків. Подивіться, діти, а ось і перші таємничі експонати, що це? (діти розглядають, називають: пір'їнка, камінець, солома,

тканина, гілочка верби, кетяги калини, гербарій волошки, барвінку, та висловлюють свої думки, що це за предмети, чому вони з'явилися, які таємниці приховували). Вихователь повідомляє, що на цьому тижні вони будуть збирати інформацію про українські рослинні обереги. Надалі дітям пропонувалося залучити до цієї роботи батьків; інформацію, якою ділилися діти наступного дня, відзначали за допомогою виготовлених фішок-смайликів, на виставці поступово з'являвся новий предмет-оберіг.

Результатом такої роботи було створення спільно з дітьми й батьками колажу: що ми знаємо про українські обереги. Зауважимо, що виставка до певної теми знаходилась ще кілька днів у групі, таким чином у дітей була можливість переглядати світлини, обмінюватися враженнями, розповідати казковим героям про свої досягнення. На нашу думку, такі тематичні виставки не тільки стимулювали пізнавальний інтерес дитини, а й сприяли міцному засвоєнню знань, рефлексії, формували у дітей оцінні судження, вміння висловлюватися.

Однією з форм роботи з національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку знайомили із творами української літератури, усної народної творчості, репродукціями картин українських художників, піснями для дітей патріотичного змісту, з яких діти дізнавалися про звичаї та обряди, традиції, свята, героїв українського народу, державну й національну символіку, збагачували словник дітей словами патріотичного змісту.

На заняттях із музики діти розучували танок із вишитими рушниками, прослуховували у запису відому українську пісню «Рідна мати моя». Під час мовленнєво-зображувальної діяльності діти ліпили, робили аплікації, ескізи-замальовки своїх рушничків, які пропонували надалі з батьками їх вишити. За малюнками дітей складали розповіді, використовувався такий прийом, як штрих-мовлення. І завершувала роботу з віршем театраль-

мовленнєва творчість дітей: їм пропонувалося розіграти діалоги казкових героїв.

З-поміж методів і прийомів на другому етапі застосовували: творчі ігри, подорожі-презентації (до країни Мови, сорочинських майстрів, Запорізької Січі), словесний коментар до власних малюнків, ігри-драматизації, дидактичні ігри.

На другому етапі продовжували реалізовувати інтегрований підхід до національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами музичної, спортивної, театралізованої діяльності. Були проведені серії спільних спортивно-розважальних свят старших дошкільників з батьками вихованців. Проведенню свят передувала велика робота по підготовці з батьками та дітьми: консультації, бесіди з батьками, розучування ролей, підготовка спортивної атрибутики, прикрашання приміщення залу. Батьки готували і національну атрибутику, разом з педагогом-вихователем, музичним керівником розучували танці, забави, готували костюми. З дітьми старшої групи разом з батьками вихователі розучували вірші, готували театралізовані сценарії. За період дослідження було проведено чотири спільних з батьками свята з національно-патріотичного виховання. Серед заходів слід виділити такі: фізкультурне свято «Ми за здоровий спосіб життя», «Козацькі розваги», свято **«Ой, роде наш красний»**

Нами була укладена збірка сценаріїв проведених спільних свят дітей старшого дошкільного віку з батьками вихованців «Козацькі розваги» (див. Додаток).

Зауважимо, що на цьому етапі продовжували збагачувати та активізувати словник дітей словами патріотичного змісту, використовували скриньки скарбів рідної мови, продовжували вивчати з дітьми прислів'я, приказки, легенди.

Метою прикінцевого етапу експерименту було з'ясування ефективності розробленої методики національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Експеримент проводився аналогічно констатувальному етапу. Результати виконання дітьми діагностувальних завдань за кожним критерієм подано в таблиці 2.2 .

Таблиця 2.2.

Рівні національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі(%)

Критерії		Рівні		
		Достатній	Задовільний	Низький
когнітивним критерієм		26,1	71,2	2,62
емоційно-почуттєвий критерій		26,4	71,2	2,4
рефлексійно-діяльнісний критерій		21,6	76,9	1,4
Загальний показник		24,7	73,1	2,1

Як свідчить таблиця і рисунок, достатній рівень продемонстрували 24,7% дітей. Задовільний рівень національно-патріотичної вихованості був характерним для 73,1 дітей; 2,1 % дітей старшого дошкільного віку засвідчили низький рівень національно-патріотичної вихованості.

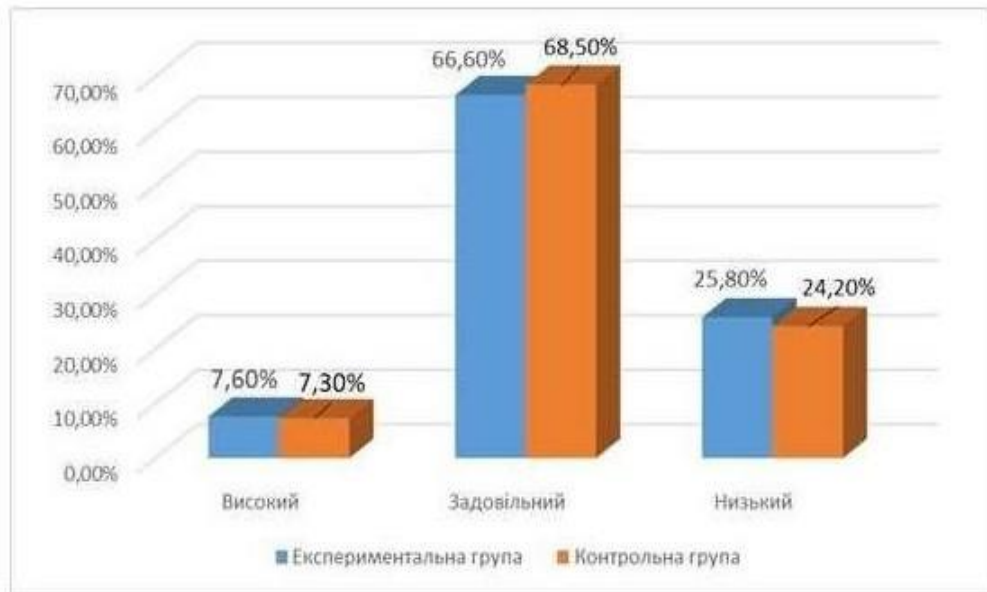

Рис. 2.2. Діаграма рівнів національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі

Проаналізуємо результати одержані на контрольному та констатувальному, прикінцевому етапі дослідження щодо рівнів вихованості старших дошкільників з національного виховання засобом партнерської взаємодії з батьками.

Таблиця 2.3 Порівняльні дані національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку на прикінцевому етапі (%)

групи	Етапи	Рівні		
		Достатній	задовільний	низький
Експериментальна	Констатувальний	7,6	66,6	25,8
	Прикінцевий	24,7	73,1	2,1

Як свідчить таблиця і рисунок, на прикінцевому етапі відбулися значні зміни в рівнях національно-патріотичної вихованості дітей

старшого дошкільного віку експериментальної групи. Так, високого рівня досягли 24,7 % вихованців (було 7,6 %), задовільний виявили 73,1% дітей (до навчання – 66,6 %), на низькому рівні залишилось 2,1 % дітей (було 25,8).

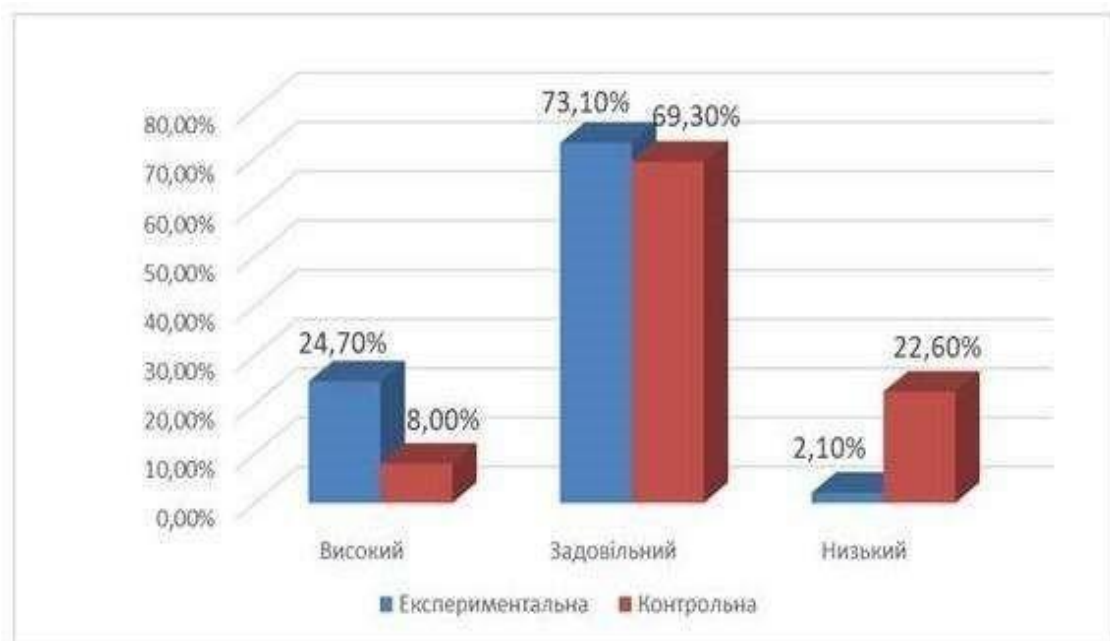

Рисунок 2.3. Порівняльні результати рівнів національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку на прикінцевому етапі

Отже, порівняльний аналіз підтвердив позитивні результати експерименту, засвідчив ефективність розробленої методики національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами партнерської взаємодії з батьками вихованців.

3.2. Презентація збірки спільних свят з національного виховання старших дошкільників з батьками вихованців «Козацькі розваги»

В ході дослідження були апробовані основні форми та методи національно-патріотичного виховання старших дошкільників. Проведення спільної діяльності засобом партнерської взаємодії з батьками вихованців сприяє ефективності освітнього процесу, що і було доведено в параграфі 3.1.

Нами були укладений збірник спільних свят з національного виховання старших дошкільників з батьками вихованців «Козацькі розваги» (Додаток).

У передмові проаналізовано завдання національного виховання у дошкільному закладі; форми національного виховання та акцентовано увагу на ефективність партнерської взаємодії з батьками вихованців в освітньому процесі ЗДО.

В першому розділі наведені приказки, прислів'я з національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку, які спрямовані на розвиток мовлення дітей, збагачення їх словника. Такий матеріал стане в пригоді вихователю при підготовці до занять, свят, спільних проєктів з батьками вихованців.

У другому розділі наведені сценарії свят з національного виховання засобами театралізованої , музичної, спортивної діяльності із залученням батьків вихованців.: «Козацькі забави»(сценарій фізкультурної розваги для старших дошкільників), «Ми за здоровий спосіб життя!»(Сценарій спільного свята з батьками для дітей старшого дошкільного віку «День козацтва» до Дня захисника Вітчизни), Козацькі розваги (Сценарій сімейного спортивного свята для старших дошкільників з батьками вихованців), Козацькі розваги (Сценарій спортивного свята), «Україна-єдина!» (Розвага для дітей старшого дошкільного віку

Також за підсумками дослідження наведемо фрагменти занять з художньої літератури.

Тема: Знайомство з творчістю М. Вінграновського

Мета: поглибити знання дітей про життя і творчість Миколи Вінграновського. Продовжити вчити дітей виразно декламувати вірші, показати мелодійність, красу рідного слова. Виховувати любов до рідного слова, рідного краю, історичних надбань українського народу, традицій.

Матеріал: вірш Миколи Вінграновського «Сама собою річка ця тече», портрет письменника.

Словник: митець, відомий, Микола Вінграновський, мала Батьківщина, країна, хата, Дніпро, солодкі хмаринки, барвіста, український народ, гостинність.

Хід заняття: Вихователь: Діти, який сюрприз: до нас сьогодні завітали Гарбузик із своїми подругами Калинкою та Волошечкою. Разом розпочинаємо наші подорожі по поетовій країні. Це незвичайна країна. У кожного поета вона своя. Це не просто країна, подорожуючи нею ми дізнаємось про землю, де народився, зростав, де вбирав у себе безліч вражень дитинства, про людей, які вплинули на поета: батько, і мати, сусіди, друзі й ровесники, дізнаємось про народ, про великі книги й великі імена, до яких тягнувся. Сьогодні ми подорожуємо по поетовій країні Миколи Вінграновського – видатного миколаївського поета, письменника. Послухайте вірш Миколи Вінграновського «Сама собою річка ця тече», давайте уявимо його поетову країну. Якщо ви були б художниками, яку картину ви намалювали? (діти висловлюють своє бачення).

Вихователь: Молодці. Доведіть мені, що у вірші зображено саме природа України (хата пахне борщем, Дніпро). Чи любить поет місцевість, де народився, як це ми відчуваємо: (багато лагідних слів: річечка, вузенька, маленька, тихенька, донечка, солодкі хмаринки).

Вихователь: Так. Правильно, діти, але особливо ніжно поет розповідає про річечку. Річка для поета – це символ малої батьківщини, де він

народився, а любить він її як маму й тата. Для кожного з нас є куточок рідної землі, куди нам хочеться повертатися, який нам сниться у снах – це місто, де ми народилися. Розкажіть про свій улюблений куточок.

Даня М.: я люблю парк біля дому. Ми там з мамою саджаємо квіти і читаємо казки.

Петрик С.: А мені подобається берег біля річки, де ми гуляли з дідусем. Він розповідав мені, як будував кораблі. Я стану капітаном, але завжди буду повертатись до рідного міста.

Тетянка П.: А мені все подобається в нашому місті. А я згадую калину біля бабусиної хати. Ми її саджали разом з бабусею. Вона каже, що я красива як калина.

Вихователь: Молодці! Діти, поет Микола Вінграновський дуже любив свою країну: ніжно, як життя, щиро, як повітря, як сонце. Микола Вінграновський народився на прекрасній миколаївській землі. Він з великою радістю писав для дітей і про дітей. Поета вже немає з нами. Микола дуже любив природу, умів помічати деталі, красу, фантазувати. Давайте підслухаємо розмову поета та хмаринки! (Читання вірша М. Вінграновського «Молоденька хмаринка»). Етична бесіда за змістом твору.

Вихователь: Український народ дуже добрий та гостинний. Гість у домі – це Господнє благословення, господар робив усе, щоб гість був задоволений. Гостю давали найкращі страви. Саме, про цю рису, яка притаманна українському народу поет передав у віршику за допомоги діалогу. Давайте розіграємо розмову із хмаринкою та проявимо гостинність (Уявна ситуація «Зустріч із хмаринкою»).

Вихователь: Молодці, діти. Ви дуже гостинні. Яка ж поетова країна Миколи Вінграновського? Якою ви її уявляєте? (Діти: яскравою, барвистою, рідною, українською, лагідною, дитячою).

Вихователь: Так. Діти, правильно. Поетична країна Миколи Вінграновського – це любов до рідної країни, до рідної хати, до природи рідного краю. Ми будемо з вами і далі відкривати для себе поетичну країну нашого видатного земляка Миколи Вінграновського. Наприкінці заняття дітям пропонувалося вдома разом із батьками намалювати своє улюблене місце й потім подарувати Гарбузику.

Дискусія «За що і чи можна поважати місто?»

Вихователь: Діти, давайте поміркуємо, що означає поважати місто?
 Гарбузик: Я пригадую прислів'я: Поважай батько й неньку – буде тобі завжди гарненько. Це означає не засмучувати батьків, бути слухняними, допомагати батькам, турбуватися про них. А місто – це ж не батьки, я не знаю як це поважати місто. Вихователь: Діти, ви погоджуєтесь із Гарбузиком?

Таня П.: *Я думаю, що рідне місто також треба поважати, як батьків. Для мене це означає не смітити, не ламати дерева;*

Даня Ш.: *А я думаю поважати місто це означає робити так, щоб воно стало ще гарнішим, квітучим, адже ми у ньому живемо;*

Даша П.: *А я думаю, що поважати це означає любити, адже в ньому народилися найдорожчі тобі люди – твоя родина.*

Вихователь: так, діти, правильно. Отже, поважати – це означає своїми вчинками не шкодити, а навпаки робити все, щоб місто стало гарнішим. Поважати – це означає бути патріотом, людиною, яка любить свій рідний край. Подивіться, Гарбузик приніс нам картинки. Давайте роздивимось ілюстрації і допоможемо Гарбузику розібратися, цінують люди своє місто, чи ні? (ілюстрації: дівчина саджає квіти, діти саджають дерева, родина на березі річки залишила сміття, діти розпалюють багаття із опалого листя, дівчина підмітає, діти вішають годівничку, вихователь із дітьми прибирають могилу невідомого солдата, хлопчик зламав гілку, діти відвідують музей).

Вихователь дає зразок відповіді: Я впевнена, що дівчинка поважає своє місто, тому що від квітів воно стає ще кращим (діти висловлюють свою думку). Діти, можна сказати, що ми поважаємо наше місто, якщо не будемо вивчати його історію, не будемо знати легенди нашого краю? Отже, поважати місто – означає вивчати його, захищати природу нашого міста, прикрашати його, любити місто і наших земляків.

Тема: Розповідання легенди Цвіркун.

Словник: соловейко, трелі, справжні артисти, чарівна пісня, зворушлива, мелодійна, мелодія надзвичайної краси, крилатий вираз «Співає як соловей».

Хід заняття. Вихователь: Діти, до нас сьогодні в гості завітав Гарбузик. Він приніс нам легенду. Що таке легенда? Послухайте легенду і подумайте, яку назву можна придумати до цієї легенди.

Читання легенди. За що любили хлопця? Про що співав хлопець у своїх віршах? Що прославляли у кожній пісні? (рідний край). Що відповів хлопчик на запитання? Як йому вдається писати такі гарні пісні? А ви як гадаєте, у чому секрет таланту хлопчика? (він дуже любив свою землю, свій рідний край). Так, діти правильно. А як можна назвати хлопчика за його віддану любов до рідного краю? (патріот). Діти, а чи можемо ми із легенди уявити, яка була зовнішність у хлопчика? А давайте уявимо і спробуємо розповісти про зовнішність та риси характеру хлопчика.

Даня Ш.: Я думаю, що хлопчик мав русяве волосся, невеличкий на зріст. У нього дуже красиві очі, тому що хлопчик добрий, а ми вивчали прислів'я, що Очі-це дзеркало душі. Він одягнений у сорочку-вишиванку, а в руці у нього сопілка. Хлопчик ходить тихенько, не поспішаючи, щоб побачити як стає сонечко, почути, як співають пташки, розпускаються квіти.

Даша П.: А я думаю, що у хлопчика чарівна усмішка, тому що він посміхається всім кого зустрічає, бо він любить свій рідний край.

Саша Г.: *А я думаю, що хлопчик сміливий, тому що він не злякався злого володаря.*

Соня Г.: *А ще хлопчик справжній патріот, він відданий своїй країні, він не захотів співати на чужині, навіть під страхом смерті.*

Вихователь: Дякую діти, гарно намалювали портрет хлопчика. А давайте з вами уявимо, про що брозмовляли злий володар і маленький хлопчик з України (діти складають уявлювальний діалог):

«Володар: Чув я що ти гарно співаєш?

Хлопчик: Так може співати кожний.

Володар: І я? Спочатку заспівай мені своїх пісень, а потім навчи співати мене!

Хлопчик: Я не можу заспівати, бо сумую за рідним сонечком, травною, квітами, деревами, сонячним сяйвом.

Володар: ти обманюєш мене! Сонце, місяць, квіти навколо однакові. Я дам тобі багато золота. Заспівай.

Хлопчик: Я не можу, на чужині моє серце мовчить!

Володар: Навчи мене співати так, як співаєш ти!

Хлопчик: Ти не зможеш співати, бо у тебе зле серце і батьківщина в ньому мовчить».

Вихователь: Діти, а хто з вас чув як співають цвіркуни? Я для вас записала спів цвіркуна, послухайте його, та розкажіть, що ви почули в його піснях.

Розповіді дітей.

Петрик В.: *Коли я слухав спів цвіркуна, я пригадав літо, пшеничне поле, на якому виглядають волошки. Я запитав, чому волошки на пшеничному полі, а бабуся сказала: Там, де хлібне поле там волошки трохи. Я подумав: Яка ж красива моя Україна!*

Даня Ш.: *Коли я слухав цвіркуна, я уявив як козаки захищали нашу землю, мені почулося як ляскають мечі, та співає козацьку пісню.*

Даша П.: *А я згадала вечір у бабусиній хаті. На небі сяяли зірки, небо було темне, а за вікном співав цвіркун. Я запитала у бабусі, що він співає, а вона каже: це він допомагає мені розповідати тобі цікаві казки.*

Особливе місце в роботі з фольклорним матеріалом відводилося прислів'ям і приказкам, оскільки, на наше глибоке переконання, ці малі жанри фольклору впливають на формування в дітей старшого дошкільного віку національно-мовної самосвідомості

Квест «Степ та воля – козацька доля»

Мета: розширити та поглибити уявлення дітей про козаків, особливості укладу життя в Запорізькій січі, формувати уявлення про історичну пісню. Закріпити значення слів «хоругви» та «гідність». Розвивати вміння застосовувати набуті знання під час виконання пісні. Виховувати любов до історії України, її героїв, української народної пісні та шанобливе ставлення до культури свого народу.

Словник: хоругви, гідність, козак, Запорізька Січ.

Матеріал: карта-схема, модель Запорізької Січі, українська народна пісня «Сорока-ворона», «Ой на горі жінці жнуть», пісня «Добрий день, матусю Україно», слова Н.Рубальської; мультимедійна презентація.

Хід квесту. Створення ігрової ситуації. З'являються постійно дієві герої, які пропонують дітям пригадати, що вони знають про Запорізьку Січ? Про козаків?

Діти: козак означає вільна людина, козаки захищали українську землю, козаки жили на Запорізькій січі, будували курені.

Вихователь: Молодці. Діти, а ви би хотіли побувати на Запорізькій січі та дізнатися більше про українське козацтво? (Діти: так!). Отже, відправляємось у подорож. Супроводжувати нас буде пісня!

Перша зупинка: Звучить українська народна пісня «Сорока-ворона»).

Дидактична гра «Приготуємо обід для козаків» (на мультимедійній презентації з'являються продукти, а діти повинні здогадатися, які страви з них можна приготувати. Наприклад: сало, пшоно, цибуля, сіль – куліш; кукурудзяне борошно, сир, сало, цибуля, бринза – мамалига).

Друга зупинка: Назвати державні символи (Діти відповідають). На Запорізькій січі також були символи влади – це прапор, який називався хоругвою.

Дидактична гра «Словограй» (діти називають слова, які допоможуть зрозуміти, що таке хоругва: *прапор, оберіг, символ, влада, воля, стяг, свобода*; слова, які допоможуть зрозуміти, яка хоругва: *героїчна, козацька, військова, символічна, вільна*).

Третя зупинка (звучить пісня «Добрий день, матусю Україно», слова Н. Рубальської). Діти, про що йдеться у цій пісні? Так, правильно, про любов до рідної Батьківщини – України. Для козаків найголовнішим було захищати рідну землю від ворогів ціною свого власного життя, захищати свою гідність та свободу. Свобода – це можливість приймати самостійно рішення, робити вибір між добром і злом, жити так, як прийнято на рідній Землі, думати так, як тобі радить твоя совість, а не так, як того хочуть інші. Свобода – це дуже відповідально. А що ж таке гідність? Це вміння поважати себе та інших людей, діяти так, щоб не було соромно, не принижувати інших та не дозволяти принижувати себе. У народі кажуть: Краще померти з честю, ніж жити з ганьбою. Козаки своїм прикладом вчать нас берегти гідність та свободу. Давайте пригадаємо козаків, які є прикладом героїзму, патріотизму та безмежної любові до України.

Діти: *козак Мамай, Петро Дорошенко, Богдан Хмельницький, Іван Сірко.*

Вихователь: Молодці, діти. На Запорізькій Січі лунала українська пісня. Вона допомагала козакам і під час битви, і під час відпочинку. Український народ дуже любив своїх захисників та склав про них багато народних пісень, в яких

оспівували подвиг та героїзм козаків. Діти, заспіваймо народну пісню «Ой на горі жінці жнуть» (розучували на музичному занятті).

Вихователь: У народі кажуть: Береженого Бог береже, а козака – шабля. Ви виконали всі завдання. Сподіваюсь, ви будете гідними нащадками славних козаків. Наша подорож завершується.

Зазначимо, що квести дуже подобались дітям, давали можливість уникнути шаблонів у національно-патріотичному вихованні, стимулювали активність дітей, об'єднали різні види художньо-мовленнєвої діяльності дітей.

Матеріали наведених занять, як і укладена збірка спільних свят з національного виховання стануть впригоді вихователям закладів дошкільної освіти, батькам вихованців, студентам- майбутнім вихователям

Висновки до третього розділу

У дослідженні виявлено критерії національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку: *когнітивний* (із показниками: обізнаність дітей з державною та національною символікою, традиціями, оберегами, святами українського народу та розуміння їх змісту; обізнаність дітей із творчістю українських письменників, композиторів, художників, їхніми творами національнопатріотичної спрямованості; наявність у словнику дітей слів національно-патріотичної спрямованості); *емоційно-почуттєвий* (із показниками: вшанування культурної спадщини українського народу; гордість за бойові та трудові подвиги українського народу, зокрема рідного краю; вміння виявляти національнопатріотичні почуття у реальних ситуаціях); *рефлексійно-діяльнісний* (із показниками: участь дітей у підготовці і проведенні свят, обрядів, виконанні репертуару української музики для дітей; вміння оцінювати патріотичні вчинки дітей у реальних ситуаціях; усвідомлення своєї належності до українського народу).

Діагностування рівнів національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку відбувалося за спеціально розробленими Л.Шкрєбтієнко завданнями [55] відповідно до показників завданнями.

На основі виконання дітьми діагностувальних завдань було визначено і схарактеризовано рівні національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку: достатній, задовільний, низький.

Як засвідчили результати констатувального етапу, достатній рівень продемонстрували 7,6 % дітей; задовільний рівень національно-патріотичної вихованості був характерним для 66,6% дітей; 25,8 % дітей старшого дошкільного віку засвідчили низький рівень національно-патріотичної вихованості.

Розроблено й упроваджено методику національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобом партнерської взаємодії з батьками вихованців. На першому етапі знайомили дітей старшого дошкільного віку із творами української літератури, усної народної творчості, репродукціями картин українських художників, піснями для дітей патріотичного змісту, з яких діти дізнавалися про звичаї та обряди, традиції, свята, героїв українського народу, державну й національну символіку, збагачували словник дітей словами патріотичного змісту.

На другому етапі збагачували чуттєвий досвід дітей, поглиблювали знання дітей старшого дошкільного віку з історії, символіки, звичаєвості українського народу, розвивали вміння дитини шанувати його культурну спадщину, виявляти свої почуття засобом спільних з батьками вихованців свят з національно-патріотичного виховання.

На третьому етапі проводили повторне діагностування національно-патріотичної вихованості дошкільників та підводили підсумки.

Провідною умовою дослідження була взаємодія закладу дошкільної освіти і батьків у національно-патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку.

Доведено позитивну динаміку рівнів національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку. Так, достатнього рівня стало 30 % дітей (було 7,6 %), задовільний рівень виявили 58,8 % дітей (було 66,6 %), на низькому рівні залишилися 11,2 % дітей (було 25,8 %).

ВИСНОВКИ

У дослідженні подано теоретичне узагальнення та практичне вирішення проблеми, що виявляється в розробленні, науковому обґрунтуванні й апробації методики національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобом партнерської взаємодії з батьками вихованців.

1. Уточнено феномен «національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку» як цілеспрямований, організований процес, спрямований на передавання і засвоєння культурно-історичного досвіду українського народу, формування в дітей почуттєво-ціннісного ставлення до родини, рідного краю, Батьківщини, усвідомлення власної приналежності до української нації, активізацію їхніх патріотичних учинків і дій в спільній діяльності дошкільного закладу та

батьків вихованців.

2. Результатом національного виховання дітей старшого дошкільного віку є її національно-патріотична вихованість, яку визначаємо як наявність та рівнем сформованості патріотичних знань, почуттів, особистісних якостей, достатнім запасом слів національно-патріотичного змісту, що є вираженням національної свідомості, та виявляються у практичних діях у різних видах художньо-мовленнєвої діяльності.

3. Виявлено критерії національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку: *когнітивний* (із показниками: обізнаність дітей з державною та національною символікою, традиціями, оберегами, святами українського народу та розуміння їх змісту; обізнаність дітей із творчістю українських письменників, композиторів, художників, їхніми творами національно-патріотичної спрямованості; наявність у словнику дітей слів національно-патріотичної спрямованості), *емоційно-*

почуттєвий (із показниками: вшанування культурної спадщини українського народу; гордість за бойові та трудові подвиги українського народу, зокрема рідного краю; вміння виявляти національно-патріотичні почуття у реальних ситуаціях), *рефлексійно-діяльнісний* (із показниками: участь дітей у підготовці і проведенні свят, обрядів, виконанні репертуару української музики для дітей; вміння оцінювати патріотичні вчинки дітей у реальних ситуаціях; усвідомлення своєї належності до українського народу). На основі виконання дітьми діагностувальних завдань було визначено і схарактеризовано рівні національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку: достатній, задовільний, низький.

4. Визначено й науково обґрунтовано, що національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку ефективно відбувається засобом партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти і батьків у національно-патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку.

5. Розроблено й упроваджено методика національного виховання дітей старшого дошкільного віку. На першому етапі дітей старшого дошкільного віку знайомили із творами української літератури, усної народної творчості, репродукціями картин українських художників, піснями для дітей патріотичного змісту, з яких діти дізнавалися про звичаї та обряди, традиції, свята, героїв українського народу, державну й національну символіку, збагачували словник дітей словами патріотичного змісту.

На другому етапі збагачували чуттєвий досвід дітей, поглиблювали знання дітей старшого дошкільного віку з історії, символіки, звичаєвості українського народу, розвивали вміння дитини шанувати його культурну спадщину, виявляти свої почуття засобом спільних з батьками вихованців свят з національно-патріотичного виховання.

На третьому етапі проводили повторне діагностування національно-патріотичної вихованості дошкільників та підводили підсумки.

б. Доведено позитивну динаміку рівнів національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку. Так, достатнього рівня стало 30 % дітей (було 7,6 %), задовільний рівень виявили 58,8 % дітей (було 66,6 %), на низькому рівні залишилися 11,2 % дітей (було 25,8 %).

Перспективу подальших наукових пошуків убачаємо у вивченні наступності й перспективності між дошкільною і початковою ланкою освіти з національно-патріотичного виховання дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 29.01.21 р.)
2. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 томах. Київ : Либідь, 2003. Кн. 1 : Особистісно-орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади. 2003.
3. Бех І. Виховуємо патріотизм як почуття. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2016. № 6. С. 4–8.
4. Бех І., Чорна К. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. *Світ виховання*. № 1 (20). 2007 С. 23–34.
5. Богуш А. М. Розвиток образного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами поетичного гумору : навч. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2014. 200 с.
6. Богуш А. Морально-етичне виховання дітей дошкільного віку із родин учасників АТО та внутрішньо переміщених осіб. *Технології моральноетичного виховання дітей дошкільного віку із родин учасників АТО та внутрішньо переміщених осіб: Концепція, методика, технологія*. К. : НПУ ім. М. Драгоманова, 2018. С. 131–151.
7. Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. К. : Вища шк., 2002. 407 с.
8. Богуш А. М., Березовська Л. І. Творче самовираження дошкільників у художньо-мовленнєвій діяльності : монографія. Одеса : М.П. Черкасов, 2008. Видавничий дім «Слово», 2006. 304 с.
9. Богуш Алла. Вибрані науково-педагогічні статті / Упоряд. Л. В. Калуська / За заг. ред. А. М. Богуш. Тернопіль : Підручники і посібники, 2019. 304 с.

10. Буряк В. Міфологічне й фольклорне мислення у контексті свідомісної еволюції етносу. *Нове життя старих традицій. Традиційна українська культура в сучасному мистецтві і побуті*: матеріали міжнар. наук. конф. в рамках міжнар. фестивалю українського фольклору «Берегиня» / за ред. проф. В.Давидюка. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2007. С. 9–18.
11. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава : Полтавський вісник, 1994 . 161с.
12. Ващенко Г. Виховання любови до Батьківщини. URL : <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/12319/file.pdf>(дата звернення : 20.03.2016).
13. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
14. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. Вид. 3-тє, доопрац. і доповн. Київ: Знання, 2008. 566 с.
15. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Академія, 2001576 с.
16. Гавриш Н. В., Крутій К. Л. Національно-патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи. *Дошкільне виховання*. № 8. С. 2–6.
17. Газіна І. О. Формування першооснов національної самосвідомості у дітей старшого дошкільного віку засобами української народної музики : дис. ... к-та пед. наук : 13.00.08 / Національний пед. ун-т імені М.П.Драгоманова. К., 2008. 226 с.
18. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997. 374 с.
19. Гриньова В. М. Проектування розвивального освітнього середовища для обдарованих учнів. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2011. 112 с.
20. Громадянське виховання особистості / В. І. Войтенко, Л. А. Грицюк, М. І. Каратаєва. Кам'янець-Подільський : ПП Мошак М. І., 2007 . Кн. 1 : Законодавчо-правові та теоретичні засади. 2007. 108 с.

21. Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку в контексті інноваційної педагогічної діяльності : монографія / Т. І. Поніманська, І. М. Дичківська, Л. І. Врочинська, Ю. О. Глінчук, О. А. Козлюк та ін. / За наук. ред. Т. І. Поніманської, І. М. Дичківської. Рівне: Волинські обереги, 2012. 218 с.
22. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років/наук. Кер. Проекту В.О. Огнев'юк; авт.кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко та ін; наук. Ред.: Г.В. Беленька, М.А. Машрвець; Міністерство освіти та науки України, Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
23. Дитячий фольклор: Зб. укр. дит. фольклору / Упоряд. вступ. ст. та приміт. Г. В. Довженок; Редкол.: С.Д. Зубков та ін.; Іл. Ю.Криги. Київ: Дніпро, 1986. 304 с.
24. Дмитренко М. К. Українська фольклористика: історія, теорія, практика. Київ : Народознавство, 2001. 576 с.
25. Дунаєвська Л.Ф. Українська народна казка. Київ, 1987. 127 с.
26. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г.Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
27. Закон України «Про дошкільну освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення 03.04.2020)
28. Ковшар О. В. Теоретико-методичні засади організації передшкільної освіти: монографія. Кривий Ріг : Видавець Роман Козлов, 2015. 244 с.
29. Ковшар О. В. Розвиток мовлення дошкільників засобами народних казок. *Дошкільна освіта : проблеми, пошуки, інновації* : зб. наук. та наук.-метод. пр. Вип. 1. Кривий Ріг : КДПУ, 2010. С. 5–13.
30. Ковшар О. В. Роль партнерської взаємодії дошкільної та початкової ланок освіти в організації передшкільної освіти. *Наукові записки Ніжинського державного ун-ту імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2015. № 4. С. 57–63.

31. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» / Л. В. Калуська. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 144 с.
32. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15/ed20150616#Text> (дата звернення : 10.11.2015).
33. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України (від 29.07.2019 р.) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5d5/279/7ca/5d52797ca746c359374718.pdf> (дата звернення: 03.08.2019).
34. Лист Міністерства освіти і науки «Про методичні рекомендації з патріотичного виховання» URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-nacionalnopatriotichne-vihovannya-u-zakladah-osviti-u-20192020-navchalnomu-roci> (дата звернення: 30.08.2019).
35. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf (дата звернення 05.04. 17 р.).
36. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки : рідномовний Катехизис для вчителів, робітників пера, духовенства, адвокатів, учнів і широкого громадянства : факс. вид. 1936 р. Київ : Обереги, 1994. 72 с. (Б-ка рідної мови).
37. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.
38. Основи національного виховання: Концептуальні положення / За заг. ред. В. Г. Кузя, Ю. Д. Руденка, З. О. Сергійчук. К.: Інформ.-вид. Центр “Київ”, 1993. Ч. 1. 152 с.
39. Педагогічний словник / за ред. М. І. Годієвського, А. Г. Готалова-Готріба, В. О. Чудновцева. Одеса, 1978. 438 с.

40. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Академ-видав», 2006. 456 с.
41. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.І. Білан; за заг. ред. О.В. Низковської. 2016 р. 256 с.
42. Психологический словарь / под. ред. В. В. Давыдова. – Москва : Педагогика, 1993. 448 с.
43. Русова С. Ф. Вибрані педагогічні твори : у 2-х кн. / за ред. Е.І. Коваленко. Київ : Либідь, 1997. Кн.1. 272 с.
44. Русова С. Ф. Вибрані педагогічні твори: У двох книгах / Кн. 2. Київ: Либідь, 1997. 320 с.
45. Світ дитинства: комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів/ упоряд.: О.М. Байер, Л.В. Батліна, А.М. Богуш та ін.; наук. керівник А.М. Богуш; за заг. ред. Л.В. Батліної. Тернопіль: Мандрівець, 2015. 200 с.
46. Семенов В. Д. Социальная педагогика: история и современность / В. Д. Семенов. Екатеринбург : УрГУ, 1993. 187 с.
47. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: У 5 т. Київ: Радянська школа, 1977. Т. 5. 639 с.
48. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: У 5 т. Київ : Радянська школа, 1976. Т. 3. 654 с.
49. Твори патріотичної тематики для дітей старшого дошкільного віку/упорядник Н.Богданець – Білоскаленко, Л.Шкрібтієнко.К.: НВФ Славутич-Дельфін, 2016, 365с.
50. Україна – моя батьківщина». Парціальна програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку / О.М. Каплуновська, І. І.Кичата, Ю.М. Палець; за наук. ред. О.Д. Рейпольської. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 72 с.
51. Ушинський К. Д. Зібрання творів. Педагогічні статті 1857-1861р.р. Москва: Академія педагогічних наук, 1948. Т.2 657 с.

52. Філософський енциклопедичний словник . НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
53. Шкрєбтїєнко Л.П. Критерії вихованості патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку. Вісник Київського інституту бізнесу і технологій.К.: ПВНЗ «Київський інститут бізнесу і технологій», 2010,№1(11), С.131-133.
54. Шкрєбтїєнко Л.П.Провідна роль казки у процесі виховання патріотичних почуттів старших дошкільників. Вісник Київського інституту бізнесу і технологій.К.: ПВНЗ «Київський інститут бізнесу і технологій», 2010, №3(13), С.155-157.
55. Шкрєбтїєнко Л.Виховання патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобом художньої літератури: дис.....к-та пед.наук: 13.00.08/Південноукраїнський нац.пед.ун-т ім.Ушинського, 2019. 236с
56. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років /О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова [та ін.]; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.

ДОДАТОК

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти**

КОЗАЦЬКІ РОЗВАГИ

(Збірка свят з національно-патріотичного виховання для дітей старшого дошкільного віку)

Укладач : Синчишин Н. Л.

ПЕРЕДМОВА

Про виняткову роль національно-патріотичного виховання дітей і молоді свідчать державні нормативно-правові документи: Закони України «Про дошкільну освіту», «Про освіту», «Про вищу освіту», Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, лист Міністерства освіти і науки «Про методичні рекомендації з патріотичного виховання» тощо. У Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України (від 29.07.2019 р.) акцентовано на необхідності нових підходів і шляхів до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості, її національно-усвідомленого ставлення до рідного народу, незалежно від національності та регіону проживання, збереженні надбань національної і світової культури, пріоритеті суспільно-державницьких цінностей. Відомо, що чим раніше розпочнеться національно-патріотичне виховання майбутнього громадянина України, тим ефективніше буде становлення його як особистості, патріота української соборності.

Без любові до Батьківщини, готовності примножувати її багатства, оберігати честь і славу, а за необхідності — віддати життя за її свободу і незалежність, людина не може бути громадянином. Як синтетична якість, патріотизм охоплює емоційно-моральне, дієве ставлення до себе та інших людей, до рідної землі, своєї нації, матеріальних і духовних надбань суспільства.

Патріотичні почуття дітей дошкільного віку засновуються на їх інтересі до найближчого оточення (сім'ї, батьківського дому, рідного міста, села), яке вони бачать щодня, вважають своїм, рідним, нерозривно пов'язаним з ними. Важливе значення для виховання патріотичних почуттів у дошкільників має приклад дорослих, оскільки вони значно раніше переймають певне емоційно-позитивне ставлення, ніж починають засвоювати знання.

Патріотизм як моральна якість має інтегральний зміст. З огляду на це в педагогічній роботі поєднано ознайомлення дітей з явищами суспільного

життя, народознавство, засоби мистецтва, практична діяльність дітей (праця, спостереження, ігри, творча діяльність та ін.), національні, державні свята.

Основними напрямками патріотичного виховання є:

- формування уявлень про сім'ю, родину, рід і родовід;
- краєзнавство;
- ознайомлення з явищами суспільного життя;
- формування знань про історію держави, державні символи;
- ознайомлення з традиціями і культурою свого народу;
- формування знань про людство (Поніманська) .

На основі цих істин у дитини формуються розуміння таких моральних цінностей, як: «любов до Вітчизни, героїзм, стійкість, мужність у боротьбі за свободу, честь, незалежність, велич і могутність Батьківщини» (Сухомлинський, 1976).

В збірці свят пропонуємо в першому розділі прислів'я та приказки для розвитку мовлення та збагачення словника дошкільників; в другому розділі пропонуємо сценарії свят з національно-патріотичного виховання, в підготовці до яких приймали участь батьки вихованців, різні форми взаємодії вихователів з батьками. Організація спільної взаємодії з батьками з національно-патріотичного виховання слугує формуванню громадянської компетентності у маленьких українців.

Збірник свят з національно-патріотичного виховання укладений за власним досвідом та досвідом роботи колег.

Сценарії збірника свят можуть використовуватися вихователями у старших групах закладів дошкільної освіти; у процесі перепідготовки та професійної підготовки, на курсах підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти.

РОЗДІЛ 1. « ПРО НАШУ БАТЬКІВЩИНУ»

Слухай та читай разом з батьками влучні прислів'я та приказки, які склав наш мудрий народ про Україну, та надихайся любов'ю до рідної землі.

Прислів'я про Україну

Кожному наймиліша та країна, де він народився та виріс. Мабуть, тому так багато прекрасних слів написано на честь рідної всім українцям землі — України.

- Нема на світі другої України, немає другого Дніпра.
- Україна одному — до границь його ланів, а другому — від колиски до гробу серед злиднів.
- Наша слава – Українська держава.
- Без верби і калини немає України.
- Вкраїна – мати, за неї треба головою стояти.
- На чужій стороні Вітчизна удвічі миліша.
- Жити – Вітчизні служити.
- Нема в світі, як своя країна!

- Людина без Вітчизни, як соловей без пісні.
- За народ і волю віддамо життя і долю.
- Без відваги зазнаєш зневаги.
- За морем тепліше, та вдома миліше.
- Будь-кому мила своя країна.
- Що країна то родина.
- Нове у нас тепер життя – старому не буде вороття.

Прислів'я та приказки про рідну землю

Недарма кажуть, «жменька рідної землі дорожча від золота». Може, тому невеличкий вузлик з землею матері давали козакам, коли ті вирушали в далеку дорогу. Грунт із батьківського саду служив оберегом та нагадував воїну, що вдома його люблять і чекають.

- З рідної землі і ворона мила.
- Рідна земля – мати, а чужа – мачуха.
- Людина без рідної землі, як соловей без гнізда.

- Та земля мила, де мати родила.
- У чужій сторонці не так світить і сонце.
- В чужий край не залітай, щоб крилечка мати.
- В чужім краю і солов'ї не цвірінькають.
- Краще на рідній землі кістьми полягти, ніж на чужій слави досягти.
- Рідна земля — мов колиска золота.
- З рідної сторони і ворона мила.
- Додому і кінь жвавіше біжить.
- Не будши на чужині, не оціниш по-справжньому рідної землі.
- Рідна земля і в жмені мила.
- Грудка рідної землі дорожча за золото.
- Чужа хата гірше ката.
- Чужий кожух не гріє.

Прислів'я про Батьківщину

Перші несміливі кроки, перші слова і перше кохання — все це бере початок з рідного краю, дому, де живуть Твої батьки. Найсвітліші, найніжніші почуття завжди пов'язані з Батьківщиною. Зрадити їй означає навіки втратити рідний дім, повагу близьких. Читай приказки та прислів'я про Батьківщину — нехай вони спонукають Тебе на маленькі благородні справи і великі подвиги в ім'я рідної землі.

- Без Батьківщини немає людини.
- Можеш вибрати друзів і дружину, вибрати не можна тільки Батьківщину. *(В. Симоненко)*
- Патріотизм — це не любов до ідеї, а любов до Вітчизни. *(В. Распутін)*
- Всюди на світі добре, а вдома найкраще.
- На Батьківщині і шкоринка — пиріг.
- Батьківщина — мати, умій за неї постояти.
- Люблять Батьківщину не за те, що вона велика, а за те, що своя. *(Сенека)*
- Звідки знати безрідному, що таке любов до Батьківщини?

- Кожна травичка на своєму корені росте.
- Та земля мила, де мати народила.
- Бережи Вітчизну, як око, і вона тебе завжди берегтиме.
- На чужій стороні й весна не красна.
- Кожному мила своя сторона.
- Радше впадь, але не зрадь.
- Всяка пташка своє гніздо знає.

Прислів'я про рідний край

«Забудеш рідний край — твоє всохне коріння», — справедливо писав Павло Тичина. Про безмежну любов до рідного краю, батьківського дому — наступні крилаті вислови.

- Добре тому, хто в своєму дому.
- За рідним краєм і в небі сумно.
- Кожен край має свій звичай.
- На чужій стороні й весна не красна.

- Де рідний край, там і під ялиною рай.
- За рідний край життя віддай.
- За своїм краєм серце болить.
- Нема гіршої покути, як у ріднім краю носити пута.
- У ріднім краю, як у раю.
- За рідний край — хоч помирай.
- Рідний край — земний рай.
- Свій край, як рай, а чужа країна, як домовина.
- Дон Доном, а найкраще вдома.
- Всюди добре, а дома найліпше.
- За своїм краєм серце болить.
- За рідним краєм і в небі сумно.
- Кожен край має свій звичай.

РОЗДІЛ II СЦЕНАРІЙ СПІЛЬНИХ СВЯТ З БАТЬКАМИ З НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

«Козацькі забави»

Сценарій фізкультурної розваги для старших дошкільників

Мета: Розширити знання дітей про українських козаків, їх життя та культуру, традиції святкування Покрови Пресвятої Богородиці. Збагачувати уявлення про українські народні пісні та таночки. Розвивати фізичні якості (швидкість, спритність, силу). Формувати вміння виразного виконання знайомих сольних та хорових пісень; продовжувати вчити виконувати елементи українського народного танцю в різних хореографічних композиціях. Виховувати у дітей повагу до минулого свого народу, його традицій.

Матеріал: 2 прапорці, емблеми для команд, «коні», карти України зображення українського прапора, медальйони для нагородження, мольберти, кеглі, кубики, канат, «яйця», дерев'яні миски та ложки, магніти.

Попередня робота: розповіді про українських козаків, їх життя, козацьку символіку, робота в міні-музеї козацької слави, розгляд альбому «Козацькому роду нема переводу» (сучасні козаки, козацька організація), ознайомлення зі святом Покрови Пресвятої Богородиці та традиціями святкування його у козаків, вивчення пісень, віршів, таночків.

Хід свята

Під українську пісню діти заходять до зали та стають півколом.

Ведуча. Добрий день, гостям, малятам,

Починаєм наше свято.

Нині осінь нас чарує,

Неповторна, чарівна,

Різні барви нам дарує

І дивує нас вона.

Виглядає так казково

Восени і парк, і гай,

Розмаїттям кольоровим

Прикрашає осінь край!

Тож давайте, діти, привітаємо Осінь гарною піснею.

Діти виконують пісню «Веселі козачата»

Ведуча. 14 жовтня українці святкують одразу три свята: перше – свято Покрови Божої Матері, друге – день українського козацтва, третє свято – дуже молоде – День захисника України. Тож сьогодні і у нас у садочку свято – посвята в козачата. Але ж, яка посвята без Козака Мамаю. І сьогодні ми маємо честь приймати у себе на святі справжнього Козака. Зустрічайте!

Під музику до зали заходить представник Охтирського козацького полку.

Ведуча. Доброго дня шановний козак Мамай.! Ми раді вас вітати на нашому святі. Діти давайте привітаємо нашого гостя гарними віршиками.

1 дитина. Є святкових днів багато,

Нам усіх і не згадать...

А між ними й наше свято-

Вшанування козачат.

2 дитина. Ми є діти українські,

Хлопці і дівчата –

Рідний край наш – Україна, –

Щедра і багата.

3 дитина. Хлопчаків чекає вже посвята

У сміливі козачата.

Тож вітайте дорогих

Наших козачат малих.

Виконання таночка «Український».

4 дитина. Ми є діти українські,

Український славний рід.

Дбаймо, щоб про нас маленьких

Добра слава йшла у світ.

5 дитина. Бо козацького ми роду,

Славних предків діти,

І в садочку всі вчимося

Рідний край любити.

6 дитина. Любі мами, милі тата,

Перед вами не малята,

Правда, і не парубки,

Проте справжні козаки.

7 дитина. Українець я маленький,

Україна – край рідненький,

Вірний син я свого роду,

Українського народу.

Ведуча. Дорогий наш козаче, ми дітей запросили для дуже відповідальної місії – посвяти в козачата. Тож допоможи нам виконати посвяту.

Козак. Перш ніж я виконаю посвяту ви повинні пройти мої випробування.

Ведуча. Діти ми зможемо пройти випробування? Що ж Козаче, що нам потрібно зробити?

Ведуча. Діти а тепер я хочу запитати, а чи справді ви сміливі, сильні та спритні? Влаштуємо змагання і побачимо. За кожну виграну естафету команда отримуватиме прапорець України. Увага починаються змагання козаків у силі спритності та швидкості, але перш ніж розпочати козацькі забави команди мають оголосити свої девізи.

Команда «.....»

Команда наша найсильніша і в силі рівних нам нема
Сьогодні будемо переможцями, бо Україна у нас одна!

Команда «.....»

Наша команда завжди найспритніша, бо ми України є діти
Багато працюємо, утоми не знаємо і будемо перемозі радіти!
Що ж починаємо?

Козак. Та хто ж проходить випробування без зарядки?

Діти виконують зарядку з інструктором фізкультури.

Козак. Підготувалися діти, а тепер починаємо наші змагання.

Козаки були дуже спритні вони могли наздогнати і зловити дикого коня. А чи вміють швидко бігати учасники змагань?

1 естафета «Хто швидше»

За сигналом перші учасники біжать до кеглі виконують присід з прапорцем в руках і швидко повертаються назад. Передають естафету

прапорець наступному гравцеві. Перемагає команда, яка швидше закінчить естафету.

Ведуча. Оголошення результатів.

2 естафета «Козаки-вершники»

За сигналом учасники на «конях» прямують до кубика і повертаються назад. Передавши «коня» наступному учаснику, сам стає у кінці команди. Перша команда, яка виконала завдання, є переможцем.

Ведуча. Оголошення результатів.

А чи вміють так вправно батьки та вихователі змагатись?

Змагаються команда батьків та вихователів в естафеті.

Оголошення результатів.

Ведуча. А до нас на свято завітали ще й маленькі дітки, щоб підтримати наших учасників.

Танок середньої групи.

Козак. Про козацьку дружбу написано безліч легенд, пісень, оповідань.

Ніколи не кидали козаки своїх товаришів у біді. Дружбу цінували понад усе.

3 естафета «Пліч-о-пліч із товаришем»

Затиснувши м'яч між грудьми ставши в пару та взявши один одного за спину руками учасники добігають до куба та так само повертаються назад. У кінці естафети передають м'яч наступній парі учасників.

Ведуча. Оголошення результатів.

Козак. А тепер команда батьків змагається.

Естафета «Пліч-о-пліч із товаришем»(для батьків та вихователів)

Затиснувши м'яч між колін та взявши один одного за спину руками учасники добігають до куба та так само повертаються назад. У кінці естафети передають м'яч наступній парі учасників.

Ведуча. Оголошення результатів.

Танок з полотном.

Козак. Козаки були завжди уважні та відповідальні, особливо ті, хто стояв на сторожі порядку, тому наступний конкурс покаже чи зможете ви швидко засвітити вежу, щоб попередити своїх товаришів про небезпеку.

4 естафета «Засвіти вежу»

Підбігти до уявної вежі (куба), прикріпити зірочку та повернутися назад.

Ведуча. Оголошення результатів.

Козак. А тепер завдання батьків та вихователів: повернуті всі зірочки до кошика.

Змагаються батьки та вихователі.

Ведуча. Оголошення результатів.

Козак. Козаки бігали швидко і в цьому ми вже переконались. Та були серед них і найпрудкіші, які могли швидко попередити козаків про небезпеку, передати цінну інформацію гетьману. Тож, наступний конкурс для швидких і кмітливих.

5 естафета «Моя Україна»(карта)

Перед учасниками лежить карта України. Після сигналу ви повинні швидко скласти карту України.

Ведуча. Оголошення результатів.

Естафета «Переправа» (для батьків та вихователів)

По черзі, взявшись за руки, переправити кожного на іншу сторону майданчика.

Розминка для вболівальників.

Козак. 6 естафета – «Передай м'яч»

Діти стають у дві колони після сигналу починають по черзі передавати м'яч наступному. Після того як останній отримав м'яч, передає вперед поміж ніг.

Перший отримавши м'яч, піднімає високо вгору та голосно кричить «Закінчили!». Команда, яка раніше закінчила, перемагає.

Ведуча. Оголошення результатів.

Козак. Шановні батьки та вихователі, а чи знаєте ви, що козаки дуже полюбляли готувати. Тож наступна естафета «Збережи яйце».

7 естафета – «Збережи яйце»

Батьки та вихователі беруть ложку з яйцем, добігають до миски, кладуть яйце та повертаються з ложкою на своє місце передавши естафету (ложку) наступному.

Ведуча. Оголошення результатів.

Козак. Показати справжню силу, витримку зможе наше наступне випробування – «Перетягування канату»

8 естафета – «Канат»

Ведуча. Оголошення результатів.

Наша наступна естафета для батьків та вихователів, яка називається «Прокоти м'яч між кеглею»

Естафета «Прокоти м'яч між кеглею»

По черзі прокотити м'яч поміж кегль та передати естафету наступному.

Оголошення результатів.

Козак. Ох, славні ви козачата. І сильні, і спритні, і витривалі. Що ж, бачу, гарна зміна козакам запорізьким підрастає, от і гарно ми з вами порозважались. Нам же потрібно визначити переможців.

Визначення переможців (перемогла дружба)

Козак. Тож розпочинаємо посвяту в козачата.

Проходить посвята з шаблею (дітей вишиковують в шеренгу і по черзі козак підходить до кожного з них) та вручає медаль за участь у змаганнях.

Ведуча. Діти, сьогодні ви стали козачатами. Давайте подякуємо нашому Козаку Мамаю та всі разом затянцюємо танок.

Виконання флешмобу(діти, батьки, вихователі)

Прощання з Козаком.

Сценарій «Козацькі забави» <https://naurok.com.ua> »

«Ми за здоровий спосіб життя!»

Сценарій спільного свята з батьками для дітей старшого дошкільного віку «День козацтва» до Дня захисника Вітчизни

Мета:

- поглиблювати знання дітей про звичаї та традиції козаків;
- викликати бажання брати участь в іграх-естафетах і перемагати в них;
- продовжувати розвивати фізичні якості дітей: витривалість, швидкість, спритність, увагу;
- удосконалювати навички співу та вміння передавати мелодію пісні;

- спонукати до використання художнього слова;
- створити дітям святковий піднесений настрій;
- виховувати любов до рідного краю, свого народу.

Матеріал та обладнання: «коні», прапор України, дрова, миски, дерев'яні ложки, перепони з конструктора, відра, хліб та сіль, українські рушники, канат, грамоти для нагородження; аудіо запис пісень, комп'ютер, мікрофон.

Дійові особи: ведуча, Козак Голота (дорослий), козачата

На свято запрошені гості-військові.

Хід свята

Діти в українських костюмах входять до музичної зали.

Звучить аудіо запис пісні «Де сяє сонце золоте» Наталії Май.

Ведучий:

Нині свято нашого народу,

День захисника Вітчизни, її роду!

Гордо, голосно, дитино, ти назви ім'я країни,

У якій ти народився і в якій живеш.

Їй дочкою є чи сином і, коли ти підростеш,

Будеш їй творити славу, відбудовувать державу.

Отже, зветься ця країна, незалежна і єдина – наша ненька ...

ДІТИ: Україна!

Пісня «Україна- рідний край!»

Ведучий: Сьогодні свято всіх зустріне,
Сьогодні все козацтво тут,
І в цьому залі радість лине,
Козацькі ігри всіх нас ждуть!

Заїзджають на конях Козак Голота та четверо козачат.

Козак Голота: Доброго ранку, козачата!

Я- козак Голота. Скакав я на своєму вірному товаришу та чую рідну українську мову, пісню солов'їну.

Ведуча: Дорогий козаче, наші дітки можуть не лише заспівати, а ще й станцювати.

Козак Голота: Гей, весела музико, жартівлива й жвава,
Затанцюймо у таночку- щоб земля дрижала!

Танок «Гопачок»

Козак Голота: Діти, а чи знаєте ви хто ж такі козаки?

Дитина 1. Козаки - це сильні люди!

Козаки – безстрашні люди!

Козаки - борці за волю,

За народну щасливу долю!

Дитина 2.

Козак - герой народу України.

Козакувати - справа не проста.

Коли державу відбудуем,

Красою слава запалає золота.

Пісня «Ми маленькі козачата»

Козак Голота: Молодці козачата!

А тепер прийшов час показати козачатам які ж козаки в бою.

Таночок козаків

Козак Голота: На рідній

Україні, діброві солов'їні,

І небо наче казка і золоті поля,

Дарує усім людям свою любов і

ласку, Єдина Батьківщина –

українська земля!

Ну ж бо, хлопці, скажіть, будь

ласка, яка наша Україна?

1 Козак: Країна сонечка!

2 Козак: Країна добра!

3 Козак: Країна радості!

4 Козак: Країна тепла!

ВСІ: Чарівна країна моя!

Ведучий: Ну, що ж, давайте і ми сьогодні постараємося бути спритними, сміливими, кмітливими, як наші славні предки - козаки.

Козак Голота: Ви бажаєте позмагатися як справжні козаки? (Так!)

Давайте створимо дві команди (хлопці з середньої та старшої групи). Раніше у козаків був свій отаман - це самий головний у команді. Порадьтеся, хлопці, хто буде у вас отаманом? (*Вибір отаманів*)

Ведучий: Хороших хлопців вибрано. Хлопці - отамани, ви маєте дбати про козаків свого куреня. Тому перший конкурс перевірить, у якого отамана

сильніша рука. Просимо до столу. Покажіть свою силу.

1. Змагання між курінними отаманами «Сильна рука»

Козак Голота:

Наша ненька-Україна у руках надійних,
 Бо солдат велику силу має,
 Від ворогів її надійно захищає.

Ведуча: Силу отаманів ми
 перевірили, а тепер ми перевіримо
 силу команд.

2. Змагання «Перетягни канат»

Ведучий. Кінь для козака - вірний
 товариш. Тому наступне
 змагання **«Стрибки на
 «конях».** Сідайте на вороних,
 стрибайте до «сторожової вежі» і
 назад повертайтеся.

3. Естафета «Стрибки на конях»

Ведучий. Затяжні військові походи виснажували козаків. Стомлені, вони
 поверталися в Січ, у свої затишні курені. Там їх чекала свіжозварена каша.

Зваримо смачну кашу? (Так) Щоб зварити кашу нам потрібне вогнище, а що для вогнища потрібне? (Дрова). Отже давайте з вами перенесемо дрова.

4. Естафета «Наноси дрова»

Ведучий . Скажіть, будь ласка, а з чого ж варять кашу? (З крупи). Тепер треба перенести крупу до казанку.

5. Естафета «Перенеси крупу до казанку»

Козак Голота: Залишилося лише води принести. Ну-мо, отамани, йдіть до криниці- принесіть водиці!

Отамани підносять «воду» в цеберках.

Ведучий: Доки готується наша каша, діти зі старшої групи заспівають пісню про українську страву «Варенички».

Пісня «Варенички»

Ведучий. Ну що ж, каша готова, тож і скуштувати час! Куштуй, Козаче Голота!

Козак Голота: Ох і смачна каша!
Які молодці наші козачата.
Пригостимо козацькою кашею
наших гостей.

Ведучий . Підведемо підсумки наших змагань . Як ти гадаєш, козаче, у кого ж каша смачніше?

Козак Голота: Я думаю, що в обох команд по-своєму смачна каша, тому перемагає «Дружба!».

Ведучий: А зараз, діти, я пропоную вам подивитися мультфільм про козаків.

Перегляд мультфільму «Як козаки олімпійцями стали»

Дитина. Хай, добрі люди,
Вам щастя буде!
Хай буде доля

На всі роздолля!
Дитина. І до того літ багато
 На любов і згоду.
 Хай не буде переводу
 Козацькому роду!

Дитина: Всі ми хочемо
 жити у мирі, щоб здіймались у
 вись журавлі.

Дитина: І дитячі хай посмішки
 щирі завжди сяють на нашій
 землі!

Пісня «На добро»

Козак Голота: Молодці, діти! Справжні козачата! А в мене є для вас смачна нагорода.

Козак Голота роздає солодоці.

Дитина: Колаж ми своїми руками приготували,
 Щоб порадили воїни з нами.

Ведучий: А зараз слово надається нашим шановним гостям.

Дитина 1: Тільки в нас на Україні небо синє-синє!

Дитина 2: Тільки в нас на Україні сонечко ясне!

Дитина 3: Тільки в нас на Україні гори й полонини!

Дитина 4: Так нехай же Україну лихо омине!

Козак Голота пропонує сфотографуватися на пам'ять.

Козак Голота: А зараз ми до своїх побратимів поспішаємо,
в путь доріжку вирушаємо.

Діти проводжають козаків.

Ведучий: Вже закінчується свято і прощатися пора.

Діти: Ми бажаємо Вітчизні щастя, миру і добра!

Свято завершується...

[до Дня захисника Вітчизни \(для дітей дошкільного віку\) https://naurok.com.ua >](https://naurok.com.ua)

КОЗАЦЬКІ РОЗВАГИ

(Сценарій сімейного спортивного свята для старших дошкільників з батьками вихованців)

До спортивного залу під звуки «Козацького маршу» входять учасники змагань – команди.

Ведучий 1

Добрий день вам, люди добрі,
щиро просим до господи!

Раді вас у нас вітати,
щастя та добра бажати!

Ведучий 2

Сьогодні свято, конкурс нині,
сьогодні все козацтво тут.

І в цьому залі радість лине,
козацькі ігри всіх нас ждуть.

Доброго дня, шановна громадо! Добрий день вам, діти славетної землі!

З давніх-давен людям відомо: «Дерево життя — це гілочка, на якій ростуть три листочки. Перший листочок — символ минулого, другий — сучасного, третій — майбутнього».

Ведучий 3

Ми роду козацького діти,
ми любимо сонце і квіти,
і сонце нам шле свій привіт.

Ми роду козацького діти,
землі української цвіт.

Ведучий 4

Хай, добрі люди, вам щастя буде.

Хай буде доля на все роздолля.

А до того — літ пребагато
на добро і згоду !
Хай не буде переводу козацькому роду!

Ведучий 5

Козаки — це вільні люди!

Козаки — безстрашні люди!

Козаки — борці за волю!

За народу кращу долю.

Козак — це людина чесна і смілива,

Найдорожча йому — Батьківщина!

Козак — слабому захисник,

Цінити побратимство звик.

(співають народну українську пісню)

Команди шикуються для козацької переклички та проведення змагань.

Ведучий 1

Увага! Починаються змагання козаків у силі, спритності та швидкості!!!

Козак - слабкому захисник!

Цінувати силу звик!!!

Звучить "Козацький марш".

Конкурс «Слава не поляже, а про себе розкаже».

(Привітання команд).

1 естафета "Посадка і збирання картоплі"

Перший учасник команди біжить, тримаючи у руці картоплину, до «городу» - обруча, який покладений перед кожною командою на відстані 9-10 метрів, «саджає» - кладе картоплю, повертається до команди, передає естафету. Наступний учасник біжить до «городу», «збирає врожай» - забирає картоплю і повертається до команди. Завдання по черзі виконує уся команда. Перемагає команда, яка першою зібрала врожай.

2 естафета «Козацька кмітливість»

Діти по-діляються парами, беруться за руки, відвівши їх у сторони. Між лобами треба покласти повітряну куль-ку. Пари рухаються при-ставним кроком до протилежного кінця залу, а потім назад до своєї команди. Естафету пе-редають, поклавши кульку між лобами наступної пари. Виграє команда, яка першою закінчить рух.

3 естафета " Приготування кулешу»

Біля кожної команди - ємкість з водою, у першого учасника в руках ложка. Він набирає ложкою воду, несе до протилежного кінця залу, де стоїть пуста ємкість. Виливає в неї воду з ложки, повертається до команди, передає ложку

наступному. Виграє команда, у якої більше води потрапило до пустої ємкості 4 естафета «Як козаки через річку переправлялися»

Кожна команда отримує 1 гімнастичний обруч. Перший учасник стоїть «на другому березі річки» - на відстані 9-10 метрів навпроти своєї команди в середині обруча. За сигналом біжить до команди, накидує обруч на наступного учасника і вони разом «переправляються» - біжать до місця переправи, де перший учасник залишається, а другий вертається за наступним, і так далі, поки вся команда не переправиться на «другий берег річки». Виграє команда, яка виконала вправу скоріше за всіх.

5 естафета «Втеча полоненого козака з полону»

Біг у мішках. Перший учасник кожної команди стоїть в мішку. За командою виконує пересування стрибками в мішку до позначки та назад до команди. Виконують всі учасники команди. Виграє команда, яка першою завершить естафету.

6 естафета «Повзунець»

По команді перші гравці навприсядки (руки складені на ліктях) проходять вказану відстань, вертаються до своїх гравців, передають естафету на-ступному гравцеві, стають у вихідне положення. І так, доки не пройде вся команда. Перемагає та команда, яка швидко і вправно прийшла до фіналу, Ось так ви познайомились з елементами українського танцю «Повзунець». А кожен козак повинен вміти танцювати цей танець.

Подарунки всім учасникам.

Козацькі розваги

<https://osvitakambuz.gov.ua>

КОЗАЦЬКІ РОЗВАГИ

(Спортивне свято для старших дошкільників)

Мета: сприяти створенню у дітей гарного настрою; викликати позитивні емоції; удосконалювати рухові навички та вміння; розвивати почуття ритму, музичні здібності; формувати в дітей свідоме ставлення до власного здоров'я; відпрацьовувати навички безпечної поведінки в різних життєвих ситуаціях; виховувати патріотичні почуття, колективізм.

Матеріал: обручі; кеглі; канат; 2 відра; віночки; тканина жовтого і синього кольору; 2 шаблі; 2 великих м'ячі.

Хід заходу

Під музичний супровід до зали заходять дівчатка з короваєм.

Дівчатка (по черзі)

1. Добрий день вам, люди добрі!

Щиро просимо до господи!

Раді вас у нас вітати.

Щастя та добра бажати.

2. Хай, добрі люди, вам щастя буде,

Хай буде доля на все роздолля.

А до того літ пребагато на добро і злагоду

Хай не буде переводу козацькому роду!

3. Українка я маленька,
Україна — моя ненька,
В неї щира я дитина,
Добра, люба та єдина,

4. Вірна я дочка народу,
Бо з козацького я роду,
Щиро я свій край кохаю,
Краю кращого не знаю.

5. Гостей дорогих
Ми вітаємо щиро,
Стрічаємо з хлібом,
Любов'ю і миром!
Під козацький марш заходять хлопці, утворюють півколо.
Хлопці (по черзі)

1. Любі гості, мами й тата,
Сьогодні в нас козацьке свято
Добре, що прийшли до нас
В цей осінній, гарний час.

2. Ми роду козацького діти.
Ми любимо сонце і квіти
І сонце шле нам свій привіт,
Ми роду козацького діти,
Землі української цвіт.

3. Нехай знає рідна мати —
Вільна Україна
Козаки ми ще маленькі —

Зате гідна зміна.

4. Козаки — це вільні люди!

Козаки — безстрашні люди!

5. Козаки — борці за волю

За народу кращу долю!

6. Козак — це людина чесна і смілива,

Найдорожча йому — Батьківщина!

7. Козак — слабкому захисник,

Цінити побратимство звик!

8. Між собою всі ми друзі,

Ми одна родина.

І шануємо, як матір

Рідну Україну.

9. Є бажання позмагатись,

Силу й спритність показати

І відвагу молодецьку,

Як це в козаків ведеться.

10. Перш ніж силу показати,

Треба нам затанцювати

11. Хлопці поспішайте,

У рядок ставайте,

І завзято, й весело

Танок починайте.

12. Просимо, дівчата, в танок
З нами стати,
Дуже хочемо
З вами потанцювати.

Хлопчики і дівчатка танцюють.
Виходить Гетьман з булавою.

Гетьман. Доброго дня, шановна громада!

Добрий день вам, діти славетної землі! Саме час нам, козачата, порозважатися,
у різних іграх позмагатися.

Два курені козаків гожих.
Нам покажуть, хто що може.

Отамани, сюди ідіть!

Курені свої ведіть
Всі шикуйтеся, ставайте,
Свій девіз розповідайте.

Виходять отамани.

1-й отаман

На Козацькі забави прибула
Команда «КОЗАЧАТА».

Наш девіз...

Члени 1 - ї команди (разом)
Ми сюди прийшли сьогодні,
Щоб всіх вас розважати
І свої могутні сили

Всім вам зараз показати.

2-й отаман

На козацькі забави прибула

Команда «СОКОЛЯТА».

Наш девіз...

Члени 2 - ї команди (разом)

Рідну хату зберігати,

Тата й маму шанувати,

Честю роду дорожити —

Україні служити.

Гетьман

Молодці, юні козачата,

Звичай наш шануйте,

І науку козацьку

Добре опануйте.

1-ша дитина

Ніколи не забудемо

Ми ваші заповіти,

Чого батьки не встигли,

Доповнять ваші діти.

2 - га дитина

Ми, всі славні козачата,

Хочемо позмагатись,

Силу, спритність і завзяття

Своє показати.

3 - тя дитина
 Стійте, почекайте,
 І не задавайтесь,
 Сьогодні прийдуть старші козаки,
 Вони вам покажуть,
 Як силу кувати,
 Як жити і відпочивати
 І в забави козацькі грати!
 Звучить козацький марш.
 Гетьман. Козацькі забави розпочинаємо!

Конкурсна програма

Ведуча. Відомо, що козаки працюваті люди, самі місто обороняли, самі садили городину, щоб себе прогодувати. Зараз продемонструйте свою майстерність. Покажіть, як козаки садили і збирали картоплю.

(Інвентор для проведення 1-го конкурсу: картопля, два відра, два обручі.)

— Козацький танок був не просто танком для душі, це були спеціальні акробатичні вправи, що допомагали козакові навіть у бою. Змалечку починали козаки тренуватися, виконували спеціальні елементи танку. Цей танок називався «Повзунець».

Козаки танцювали гопак.
 Козаки всі спритні, здібні —
 А чи є до них подібні?
 Потомились?
 Справа в тому,
 Що потрібно зняти втому.
 Відпочинок — справа звична,
 Для всіх — пауза музична!

Діти виконують танок з тканинами.
 Ведуча. Де наші отамани? Сюди йдіть!
 Ох і славні отамани тут зібрались нині.
 Ну й прийдеться вам попріти,
 Друзі наші милі!

Гра «Півники»

— Наші отамани і козаки вже довели, що вони гідні нащадки славного козацького роду, справжні козаки. А чи мають козаки силу в руках? Зараз дізнаємося!

Гра «Силачі» (перетягування канату)

Ведуча

Знову час вам відпочити,
 Свою душу звеселити,
 Зараз музика лунає,
 Нас на танок всіх скликає.

Діти виконують танок з віночками.

— Якими вправними і сміливими вершниками були козаки! Спробуйте і ви на конях скакати, завзято шаблями махати.

Гра «Як козаки на конях скакали» (Беруть участь дорослі та діти.)

— Різне траплялося в козацькому житті. Було й таке, що козаки потрапляли в полон, та при нагоді вони тікали з неволі.

Гра «Як козаки з полону тікали» (Діти — в умовному тунелі.)

Гетьман

Любі мої дошкільнята,

Всі ви — справжні козачата,

І сміливі, і кмітливі,

Відчайдушні, не ліниві.

Добра підростає зміна,

Вірні діти України.

Хай із кожним днем міцніє Україна,

Своє коріння, діти, збережіть,

Нехай у серці кожної дитини

Про Україну пісня зазвучить.

Діти виконують танцювальну композицію під фонограму пісні «Моя Україна»

СПОРТИВНЕ СВЯТО ДО ДНЯ КОЗАЦТВА (для старших дошкільників)

Мета:

- дати уявлення про свято Козацької Покрови; ознайомити дітей з історією виникнення козацтва, їх звичаями та значенням; сприяти розширенню уявлень дітей про навколишній світ та події в ньому;
- в конкурсній програмі надати можливість дітям спробувати свої сили в розвитку якостей справжніх козаків; розвивати увагу, спостережливість, пам'ять; виховувати патріотичні почуття дітей, інтерес до вивчення історії народу,
- любов і повагу до історичних героїв рідного краю, бажання стати спадкоємцями козаків.

Під пісню «Ми – нащадки козаків» до зали заходять діти.

Ведуча Добрий день вам, друзі щирі,

Хай живеться вам у мирі,

Не минайте нашу хату,

Бо у нас сьогодні свято.

Зустрічайте славних україночок

Заходять дівчатка

Ведуча Сьогодні гадаєм, якраз буде вчасно,

Щоб був у вас дійсно чудовий настрій.

Упоравшись з ділом, хіба нам не варто

Зустрітись з силою, піснею, жартом.

Ведуча: Наші майбутні козаки, зустрічайте

Сьогодні ми з вами помандруємо– в історію давню і близьку, поєднаємо розповідь про славу Січ Запорозьку з піснями і змаганнями, і почнемо з легенди ...

Колись дуже-дуже давно Бог запросив до себе дітей різних народів, щоб обдарувати їх до свята. Зібралось тут багато люду та всім знайшовся подарунок.

Аж тільки тоді помітив Господь, що в обшарпаній одежині стоїть ще одна дитина і гірко плаче. Це була українська дитина, яка, соромлячись свого

вигляду, боялася підійти ближче. Зажурився Господь – усе ж всім роздав. Захмарилося його чоло та згодом проясніло, і подарував віну українській дитині найцінніший скарб – пісню, ту пісню, що ніхто її ще так не співав, ту пісню, що й досі береже в душі український народ.

Пісня «Про Україну»

Під «Козацький марш» до залу заходить Козак.

Козак: Добрий день вам, добрі люди!

Хай вам добре завжди буде!

Раді вас у нас вітати

Й не дамо вам сумувати!

Ведуча: Діти, а хто такі козаки?

ДІТИ гр.. №1 (по черзі)

1. Козаки - це вільні люди.

Козаки безстрашні всюди.

Козаки - борці за волю,

За народну щастя й долю.

2. Козак – це людина чесна і смілива

Найдорожче йому – Батьківщина!

3. Козак – слабому захисник.

Цінити побратимство звик!

4. Козак – усім народам друг.

Міцний, лицарський в нього дух!

5. Козак – це той, хто за освіту,

Хто любить пісню і молитву!

6. Козак вкраїнську любить мову,

Додержить завжди свого слова!

Ведуча: Свято в нас козацьке

Ігри будуть залихвацькі!

Гей, козаки не зівайте

На змагання завітайте!

Гра «Козаки швидкі і спритні»

Ведуча Ну що хлопці-козаки,

Веселіше буде стократ,

Якщо покличемо дівчат.

Хлопці разом: Гей, дівчата!

Дівчинка : Ми веселі дівчата

Готувалися до свята,

Рано встали, коси заплітали

І спортивний танок вам приготували

Ритмічна гімнастика з султанчиками

Ведуча: Молодці діти, і гарно співаєте, і танцюєте.

Козак: А давайте проведемо маленьку «історичну вікторину», щоб дізнатися які ви розумні.

Отже запитання:

1. Козацька держава? (Запорізька Січ)
2. Острів, де жили козаки? (Хортиця)
3. Кому заборонено було навіть ступати на Січ? (жінкам)
4. Вірний друг козаків? (кінь)
5. Козацька зачіска? (оселедець)
6. Бойове мистецтво козаків? (бойовий гопак)
7. Що означає слово «козак»? (вільна людина)

Ведуча: Молодці, відповіли на всі запитання.

Козачата, а який у вас сьогодні настрій ?

Чи є охота позмагатись?

Силу й спритність показати,

І відвагу молодецьку,

Як це в козаків ведеться?

Діти: ТАК!

Ведуча: То ж порозважаємося,

В різних іграх позмагаємося.

І тепер всі без вагання,
Починаємо змагання.

Гра Перенеси ядра в човен – хлопці

Козак: Ми побачили, які у нас спритні і сильні козачата!

Козаки всі спритні,здібні,
Чи є ще до них подібні?

А дівчата в нас теж вправні? Подивимось?

Гра Перенеси ядра в човен - дівчата

Ведуча: перепочили наші козаки, сили набралися? Зараз перевіримо – як вони
будуть переправлятися на човнах

Гра «Переправа через річку на човнах»

ВедучаДіти, а яка зараз пора року?

- Осінь.

В Україні восени святкують Покрову- це велике народне свято
з особливою повагою до нього ставилися українські козаки.

-Діти, а може ви нам про Покрову щось розповісте?

Перекличка: гр.. №2

1. Світ у саяві, не впізнати

Саду і городу:

То Покрова - світле свято

Нашого народу!

2. То Покрова землю вкрила

Щедрими плодами,

Розпростерла ніжні крила

Стала понад нами.

3. Грає осінь кольорова,

Пахнуть груші,сливи,

Усміхається Покрова

До дітей щасливих.

4. Встала в небі зоря вечерова

Та й за руки веде зірченят
Будь здорова Козацька Покрово!

Найдавніше з осінніх свят!

Ведуча які молодці, гарно знаєте про це свято, а восени всі готуються до
холодів, і птахи, і звірі, і комахи, і сороконіжки. Полюбляємо грати в цю гру?
Пограємо?

Гра Сороконіжка

Ведуча: Сьогодні козак - не той, хто одягнений у вишиванку й шаровари.
Козак - це передовсім воїн за духом, і воюватиме він тільки за честь і свободу.

Діти вірші:

1. Бо козацього ми роду

Славних предків діти

У садочку ми вчимося

Рідний край любити

2. Ми маленькі українці

Хлопці і двчата

Хоч слабкі у нас руки

Та душа завзята

3. між собою всі ми друзі

Ми-одна родина

І шануємо, як Матір

Рідну Україну

Ведуча: кінь для козака що крила для пташки

Він для козака багато чого значить

А коня треба доглядати, тренувати, вміло напувати

Гра Напої коня

Ведуча: гарні, вправні козаки, правда Козаче?

Козак: так, всі діти справжні українці – козаки і козачата, всім бажаю
козацького здоров'я, сили і наснаги

Пісня "А ми славні козаченьки"

Ведуча: Ось і закінчилося свято
Хотілося б вам усім побажати
Добра і злагоди, й краси
Щоб для України ви росли!

Сценарій спортивного свята «Козацькі розваги»

Програмовий зміст: зацікавити дітей історичними подіями, пов'язаними з Запорізькою Січчю. Створити дітям святковий піднесений настрій. Викликати бажання показати свої вміння, знання, силу, швидкість у подоланні різних перешкод. Виховувати усвідомлення дитиною себе як

громадянина України; риси характеру українських козаків: повагу до національних традицій, товариську, кмітливість, чесність.

Обладнання та інвентар: вишиті рушники, українські костюми, емблеми команд, хата, тин, гімнастичні лави (2), канат, колодязь, палиці, паперові гриби, бутафорські казани, фланелеграф, медалі для нагородження дітей.

Музичний матеріал.

1. “Ой, зелене жито, зелене” (укр. нар. пісня) – аудіо запис
2. “І шумить, і гуде” (укр. нар. пісня)
3. “Пісня про рушник”, сл. С.Малишко – аудіо запис
4. “Ой, у вишневому садочку” (укр. нар. пісня) – аудіо запис
5. “Ой, на горі два дубки” (укр. нар. пісня)
6. “Ой, у гаї, гаї” (укр. нар. пісня)
7. “Несе Галя воду” (укр. нар. пісня)
8. “Антошка”, муз В.Шаїнського
9. “Ми – діти українські”, муз. Ю.Михайленко

Попередня робота:

- знайомство дітей з українською символікою, символами, традиціями, народними іграми;
- бесіда про Запорізьку Січ, козаків;
- підбір віршів, пісень, розучування українських таночків, написання сценарію свята;
- слухання української народної музики;
- розгляд ілюстрацій;

Хід свята

Ведучий.

Якщо кажуть, що козаків в Україні вже нема,

Ви не вірте, це – даремні і пусті слова.

Козачата як почують, зберуться до купи,

І про їхні витівки скрізь можна почути.

(Звучить укр. нар. пісня “Зелене жито, зелене”. Під музику виходять 2 дівчинки з рушниками та створюють браму, через яку входить решта дітей та дорослих і стають по обидві сторони залу)

Ведучий.

Вас вітають залюбки українські козаки!

1 хлопець

Ми – дітвора українська,

Хлопці-козачата.

Хоч слабкі у нас ще руки, та душа завзята!

2 хлопець

Бо козацького ми роду,

Славних предків діти,

І в садочку ми вчимося

Рідний край любити.

3 дівчина

Ми малі, та всі ми друзі,

Ми – одна родина,

А найбільша наша мати –

Рідна Україна!

Ведучий.

Два курені бачу я прийшли до нас сюди здаля.

Чи ж не маєте охоти на святі позмагатись?

Силу свою і спритність нам показати,

Ще й відвагу молодецьку, як це в козаків ведеться?

1 хлопець (команда хлопців).

Наш курінь ся добре має,

Про себе розповідає.

Наш колір – блакитне небо,

Це – свобода, те, що треба.

Ми здорові, спритні, сильні,

Доброзичливі та вільні!
 2 дівчина (команда дівчат).
 Ми українські дівчата.
 Ходили козаків шукати.
 Поки хлопців ми шукали,
 Собі віночки посплітали.
 Сплели віночок – прикрасу дівочу.

2 дівчина
 Дівчата у садочку – веселі, гомінкі.
 Квітка до листочка – плетемо собі вінки.

3 дівчина
 Віночок, віночок, дівочий оберіг,
 Віночок, віночок
 Із квітів польових.

4 дівчина
 Вихваляють козачат
 За повагу до дівчат.
 Покажіть нам, козаки,
 Які ви славні вояки!
 Ведучий.
 Команди козаків готові до змагань, а оцінювати їхню силу, спритність буде журі.
 То ж давайте, козаки,
 Ви – завзяті вояки,
 Та і ви, дівчата
 Силу і спритність
 Готові нам показати?

Гра “Перетягни канат”

Ведучий.

Молодці, малята, всі!

А ще треба довести,

Хто ж із вас ловкіший,

Спритніший, сміливіший.

Гра “Хвостач”

Ведучий.

Поки ви тут змагались,

Ми через річку перебрависьь,

Та йшли через криницю,

Щоб набрати там водиці.

Ану до нас зараз прийдіть,

І водиці принесіть.

Ведучий.

Щоб до нас сюди пройти,

Треба місток перейти.

Обережно всі ступайте,

Воду не порозливайте!

Гра “Наносимо води” (грають обидві команди)

1 хлопець

Ну і гарні в нас дівчата,

І веселі, завзяті!

2 хлопець

Але чи зможуть нам у горах

Вони вечерю зготувати?

1 дівчинка

Ви нам ватру розкладіть,

А тоді й їсти просіть.

1 хлопець

Ми вам ватру розкладемо.

І дівчинка

Ми грибочків принесемо.

Гра “Збери гриби” (грають дівчата)

Ведучий.

Ви, козаки, швидко в дорогу відправляйтеся, дрова збирайте, ватру розкладайте.

Хлопець

Ідемо по дрова, розкладемо ватру

І поглянемо, чого дівчата наші варті.

Гра “Збери дрова” (грають хлопці)

Гра “Передай ложку” (грають всією командою)

Ведучий.

Ну, вечеря дуже смачна,

Дякуємо малята!

Дуже гарне та веселе

Вийшло у нас свято!

Ось, які у нас малята,

Справжні козачата.

Усі змагались, танцювали,

Тільки пісень ще не співали.

Пісня “Ми – діти українські”

Ведучий.

Усі змагалися завзято.

Зараз почуємо результати:

Просимо наше журі

Оцінки оголосити.

(нагородження дітей)

Ведучий.

В'ється змієюю стежина,

Де ростуть кущі ожини,

Ми до дому поспішаємо,

Всім вам радості бажаємо.

(Діти під музику виходять із зали)

Сценарій родинного свята

“Ой, роде наш красний”

Святково прибрана зала. Створений інтер'єр сільської хати. Уздовж стіни розкладено вироби, створені руками мам, тат, бабусь.

Під пісню “Зелене жито” виходять дві матусі і два татуся з рушниками, створюючи браму. Через цю браму заходять діти, перешиковуються, створюють два кола, водять хоровод. В кінці дорослі і діти стають півколом.

Ведуча. Дорогі друзі, шановні гості, ми раді Вас вітати у цій світлиці на нашому родинному святі.

Найпершою святинею для кожної людини є родина. Адже ми посправжньому щасливі тільки в сім’ї, серед рідних та друзів, коли всі здорові і веселі, і панують в оселі мир та злагода.

Хлопчик. Це велике щастя –
У своїй родині мати
Дідуся й бабусю,
І маму, і тата!

Ведуча. Мами та татусі зараз з нами, отже настав час завітати до дідуся з бабусею.

Під музику з хати виходять дід та баба в українських костюмах.

Баба. Добрий день і щирий уклін Вам! Запрошуємо Вас до нашої господи на хліб, на сіль (*подає хліб на рушнику*).

Дід. На слово щире, на бесіду мудру, на пісню прекрасну, на гру – квітчасту.

Ведуча. Дякуємо Вам (*діти і батьки проходить, сідають на стільці*). А ми прийшли з подарунками. А кращий подарунок – добре, лагідне слово та весела пісня.

Дівчинка. Добрий день, бабусю, дорога моя!
Це для тебе сонечко лагідно сіяє.
І ласкою повняться оченьки твої.
Я люблю твій голос – теплий, дорогий.

Хлопчик. Бабусю, дай ручки тобі поцілую,
За шийку тебе обійму
І щічки погладжу... Ти знаєш, бабусю,
Як дуже тебе я люблю.

Дівчинка. Цілую бабусині втомлені руки,

Що знали в житті і любов, і розлуки,
 Що вміють такий смачний хліб випікати
 І людям добро завжди дарувати.

Дівчинка. Любий, добрий мій дідусю,
 Я твоя онука,
 Прибігаю я до тебе,
 Як поради треба.

Хлопчик. Я твої слова розважні
 Пам'ятати буду.
 У житті твою науку
 Понесу я всюди

Ведуча. Діти для ваших батьків бабуся і дідусь – це мамо і тато. І зараз ми спитаємо, чи знають ваші батьки вірші про маму і про батька?

Вірш розповість мати
 Пам'ятаймо, милі діти,
 Пам'ятаймо завжди з вами,
 Що для нас в усьому світі,
 Найдорожчі – наші мами!
 Вам малим і нам дорослим,
 Все дають вони з любов'ю:
 Ніжне серце, світлий розум,
 Сили нашому здоров'ю.
 Ми в житті усі сказали
 Своє перше слово – мама!
 Скільки б ми нбе підростали,
 А любов у них та ж сама.
 Починали ми ходити,
 Перший крок наш був до мами.
 Радість маємо чи тривогу –
 Серце мами завжди з нами.

Де сини її та дочки,
Завжди там вона думками,
Пишемо в класі ми на дошці
Наше перше слово – мама!
Найдорожчі мамі діти –
Дітям мами їх так само.
Треба вчитись і робити
Так, щоб радувати маму.
А як вивчитесь з літами,
Будьте вдячні за турботу,
Як поїдете від мами
В інший край десь на роботу.
І усі запам'ятайте,
Що листи і телеграми
Шліть туди, де їх чекають
З нетерпінням ваші мами.

Ведуча. А зараз вірш про батька прочитає мати, бо дітям для щастя потрібні не тільки материнські руки й ласкавий погляд, а й батьківське тверде слово.

Кажуть, я мала вередувала,
Плакала частенько і дарма,
На руках у тата засинала,
І в ночі татусь мороку добру мав.
Як хворіла, мама наді мною
Промовляла тихо: “Мати дорога!”
А татусь холодною водою
Обтирав мене, щоб не була слаба.
Дорогий, хороший, рідний тату!
Кращого за тебе не знайти.
Дорогий, хороший, рідний тату,
Як чудове, що у мене є ти.

Ведуча. Для кожного українця образ матері пов'язаний з образом Батьківщини. Рідною ненькою називаємо Україну – милий, любий нашому серцю край.

У виконанні дорослих і дітей звучить пісня “Україна моя” музика М.Ведмедеві, слова Н.Рибальської.

Бабуся (показує на родинне дерево). А чи знаєте ви, що це таке?

Діти. Родинне дерево.

Дідусь. Так, це – дерево нашого роду. Оцей стовбур я і ваша бабуся. Наші батьки, а ваші прадід і прабабуся – коріння. Тато і мамо – гілки. А ви – діточки – листочки.

Росте дуб могутній,
Міцним корінням тримається,
Стовбуром зігрівається...

Бабуся. І чим міцніше дерево, тим міцніше родина.

Ведуча. Коли родина велика, дружна – нічого не страшно. Домашнє родинне вогнище наповнює теплом і радістю наші серця, і відступають перед цим гарячим полум'ям горе та негаразди.

Хлопчик. На світі білому єдине,
Як і Дніпрова течія,
Домашнє вогнище родинне –
Оселя наша і сім'я.

Дівчинка. В щасливі та важкі години,
Куди б нам не стелився шлях,
Не гасне вогнище родинне,
В людських запалених серцях.

Дідусь. А зараз я хочу спитати у матусь та татусів: “Чи пам'ятаєте ви, в які ігри ви грали в дитинстві?” Зараз ми це перевіримо.

Родини по черзі називають дитячі ігри. Всі діти, поділені на дві команди, їм допомагають. Виграє той, хто назве гру останнім.

Бабуся. От скільки ігор ви згадали. А чи не час нам пограти.

Для всіх дітей та батьків проводиться гра “Веселий бубон”.

Ведуча. Гарно пограли! А зараз покажи нам, бабусю, чим красна твоя хата.

Бабуся. Моя хата красна рушниками. А чи знаєте ви, що таке рушник?

Ведуча. Зараз нам про рушники розповість і покаже матуся

Мати розповідає оповідання Л.Орел “Український рушник”, діти роздивляються вишиті рушники.

Ведуча. А наші дівчата підготували танок з рушниками.

Танок з рушниками під пісню на слова А.Малишко та муз. П.Майбороди “Пісня про рушник”.

Дідусь. Ой, і порадували нас дівчата. Наче помолодів на двадцять років. (звертає увагу на одну дівчинку) А що це в нас за дівчинка така розпатлана, нечепурна. Що з тобою трапилось?

Діти розігрують сценку

Хлопчик. Ой, Марійко – подружка,

Ти куди біжиш така?

Чом розпатлані косиці?

Забинтована рука?

Чом коліна, як на сміх

Визирають із панчіх,

А на синьому жакеті

Жовтий гудзик, як горіх?

Дівчинка. Не розпитуйте дарма.

Бо хіба ж я знаю?

Третій день себе сама

Навіть не впізнаю.

Забруднився комірець,

Загубився гребінець.

Ну й попала я в біду,

Що нічого не знайду.

А ні голки, ані нитки,

Ні ножа, не сковорідки.
 Ні у ванні рушника,
 Ні у кухні сірника.
 Ми й котлети з татком раз
 Їли так, не смажені...

Хлопчик. Та що ж трапилось у вас?

Дівчинка. Мама у відрядженні!

Бабуся. Ой, лихо! Та це ж дитина залишиться голодною!

Ведуча. Не хвилюйся, бабусю. Коли матуся у відрядженні, всі тягарі сімейного господарство кладуть на свої мужні плечі татусів. Ось і зараз, я пропоную їм приготувати для всіх нас вареників, а їх сини їм допоможуть. А поки батьки готують, матусі наші заспівають веселу пісню.

Мама співають українську народну пісню “Варенички”.

Бабуся. Ой, батьки, молодці. Їжа готова, а стіл ще не накрили. Треба його сервірувати.

Проводиться гра для матусь і дівчат “Накрій на стіл”.

Дідусь. Поки вареники варяться, сядемо за гарним столом, та поговоримо ладком.

Бабуся. Діти, а чи розповідали вам ваші батьки про те, як вони були маленькими, що вони робили, чим цікавилися?

Дитина читає вірш “Вередлива мама”.

Ведуча. А в родині трапляється і таке.

Діти разом з батьками інсценують “Веселинки”.

Про великі вуха

Запитала в татуся	- А навіщо це слону?
Донька – щебетуха:	Так робить погано.
- Чи слон хоботом скубе	- Жаль, такі великі вуха
Слоненя за вуха?	Пропадають марно!

Чому годинник зупинився

- Щось годинник, - каже тато,-
раптом зупинився.

Треба в чистку віддавати,
Мабуть запилився.

- Звідки взятись тому пилу? -

Мовила Галинка,-

Я годинник з милом мила,

Там нема й пилінки!

Ведуча. Молодці, малята! Як гарно співали. І ваші рідні показали свої здібності і таланти. А тепер давайте наостанок згадаємо народну мудрість – прислів'я та приказки про батьків, родину, рідну землю.

Діти (по черзі)

- Свій край – як рай, чужа країна – як домовина.
- Тільки в рідному краї солов'ї співають.
- Горе тому, в кого нема порядку в домі.
- Не навчив батько, то не навчить і дядько.
- Як батька покинеш, то й сам загинеш.
- Межи людьми будь людиною.

Ведуча. Яке гарно вийшло в нас свято. Якою великою, теплою родиною ми сьогодні зустрілися. А скільки нового узнали наші діти. Але настав час прощання.

Дівчинка. Бажаємо вам щастя, здоров'я, злагоди, успіхів і натхнення!

Бабуся. І запрошуємо в групу на вареники!

Дівчинка. Яке чудове справді свято,
Де рідних, друзів так багато.
Мам, татусів, синів і дочок –
Запрошуємо у таночок.

Загальний танок під пісню С.Ротару “Одна родина

«Україна-єдина!» розвага для дітей старшого дошкільного віку

Мета: поглибити знання дітей про свято Соборності України. Розширити знання дітей про свою державу; в доступній формі продовжувати знайомити дітей з державними символами України (Герб, Прапор, Гімн); символічним значенням кольорів прапора та українського віночка. Прищеплювати почуття гордості за свою Україну, за свій народ, свою мову. Виховувати патріотичні почуття та повагу до державної атрибутики. Викликати інтерес до вивчення історії України.

Обладнання: державні символи, Конституція України.

Вихователь. Ми сьогодні з вами зібралися, щоб поговорити про День Соборності України. Соборність – об'єднання всього українського народу. Давайте гарно встанемо і урочисто занесемо Прапор до залу. Зроблять це Тимур та Мелані. (Під звучання Гімну України діти заносять Прапор до зали).

Вихователь. Подивіться на себе. У що ми сьогодні одягнені? (В українські костюми).

Вихователь.

Красивий, щедрий, рідний край

І мова наша солов'їна,

Люби, шануй, оберігай,

Усе, що зветься ... (Україна).

Дитина.

Ми є діти українські,

хлопці та дівчата

рідний край наш – Україна

красна та багата.

Вихователь. Як називається місто, в якому ми живемо? Річка? Гори? Ми з вами живемо за горами Карпатами, тоді ми з вами хто? Закарпатці.

Вихователь. Що таке Мала Батьківщина? – (відповіді дітей). Все те, що оточує нас з малку.

Вірш «Журавлик»

1. В нашому місті садочків багато

І сперечалися мама і тато,

Де мені буде гарно і тепло,

Де я розумним зросту і дотепним?

«Журавлик» – дитсадок,

Він виховує діток,

Один одного любить,

І з природою дружить.

Малесеньких не ображать,

Старшим всім допомагати – так навчає всіх діток
«Журавлик» дитсадок.

2. Я садочок свій люблю,
Кожен день сюди ходжу,
Тут навчають нас дружити,
І батьків своїх любити.

Вихователь. Як називається наш садочок? («Журавлик»).

Давайте згадаємо, який ми вірш вчили про журавля.

Вірш «Облітав журавель»

Облітав журавель сто морів, сто земель,
Облітав обходив, ноги-крила натрудив,
Ми спитали в журавля, де найкраща є земля?
Журавель відповідає, краще рідної немає.

Вихователь. А як ми можемо назвати рідну землю? (Батьківщиною,
Україною ...).

Журавлі кру-кру
В чужині умру
Доки море перелечу
Крилонька зітру.

Навіть пташки завжди повертаються на свою Батьківщину.

Вірші про Батьківщину

1. Знаєш ти, що таке Батьківщина?

Батьківщина – це ліс і домівка твоя,
Батьківщина – це мама і тато,
Це твої найщиріші друзі,
І бджола у веснянім лузі.
Батьківщина – це рідна мова,
Це дотримане чесне слово,
Лан пшеничний і небо синє,

Це твоя і моя Україна.

2. Сьогодні друзі, у гурті зустрілися ми знову
 Про Україну дорогу ми поведем розмову,
 Про теплий, рідний дім, про те, як затишно у нім
 Про мову ніжну і барвисту, і про криницю в гаї чистім.
 Дидактична гра «Мова яка?».

Вірш «Любіть Україну»

- Любіть Україну, як сонце, любіть Любіть Україну, у сні й наяву,
- Як вітер, і трави, і води, Вишневу свою Україну,
- В годину щасливу, і в радості мить, Красу її, вічно живу й молоду,
- Любіть у годину негоди. І мову її солов'їну.

Дидактична гра «Якими словами можна сказати про Батьківщину?»

Вихователь. Давайте згадаємо, які ми знаємо прислів'я про Батьківщину?

- Кожному мила своя сторона
- За рідний край життя віддай
- Де рідний край, тут і рай
- Кожна травичка на своєму корені росте

- Любиш Україну – посади калину

- Без верби і калини – нема України

Вірш «Люблю тебе мій рідний краю»

Танок «Гопак».

Вірш «Хто я?».

Загадка про Прапор

Синє небо, жовте жито,
Цю святиню знають діти. (Прапор).

Вихователь. Прапор – державний символ, він є в кожній державі. Це для всіх – ознака сили та слави. Що означають кольори на прапорі? Відповіді дітей. **Вихователь.** Жовтий колір – це колір достатку українського народу, це колір мирного неба, колір води, без якої не дозрів би хліб.

Загадка про Гімн

Коли звучить він, всі встають,
До серця руку прикладають,
І в голос, й подумки співають,
І Україну прославляють. (Гімн).

Вірші

1. Наймиліша для нас в світі,
Це пісня рідненька,
Вона будить любов, діти,
Чарує серденька.
І розважить, приголубить,
І правду розкаже,
Серце збудить, шлях покаже.

Загадка про Герб

2. Символ нашої держави
це тризуб жовто-яскравий (герб).

3. Наш герб – тризуб,
Це зброя, слава й сила;
Наш герб – тризуб.
Недоля нас косила,
Та ми зросли, ми є,
Ми завжди будем,
Добро і пісню

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Кривоніс М. Л., Дроботій О. Л. Патріотичне виховання в ДНЗ. – Х.: Вид-во «Ранок», 2015. 192 с.

2.Розвага «Козацькі забави» shostka-dnz2.edukit.sumy.ua»

3.Як навчити дітей любити Батьківщину / Антонов Ю. Є., Левіна Л.У. та інших. К., 2005

Електронні джерела:

1.До Дня захисника Вітчизни (для дітей дошкільного віку)

<https://naurok.com.ua>

2.[Козацькі розваги https://osvitakambuz.gov.ua](https://osvitakambuz.gov.ua)

3.Козацькі розваги. Розвага для старших дошкільників – Основа

<https://journal.osnova.com.ua> ›

4. [Прислів'я і приказки українського народу про рідну землю ...](http://kazkar.info)

<http://kazkar.info> › [pro r dnu zemlyu](#)

5.Сценарій «Козацькі забави» <https://naurok.com.ua> ›

6.Сценарій спортивного свята до дня козацтва - ДНЗ №24 <https://dnz24.org.ua> ›